RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Ушбу сонда:

2 **ЖАРИМА... 13650 СЎМ**

3 **ЁЛЛАНИШ** унга нисбатан қандай жиноий жавобгарлик бор?

ҚАСАМГА ХИЁНАТ

4 **ВЕРСАЧИНИНГ СЎНГГИ КИЙИМИ** ёки модалар қиролини ким ўлдиргани хусусида янги тахминлар

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 29 (336)
2003 йил 22 ИЮЛ
сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Давлат органлари фуқароларнинг мурожаатларини кўриб чиқишда қонунга хилоф ҳаракатларнинг (ҳаракатсизликнинг) дарҳол олдини олишга доир чора-тадбирлар кўришлари, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари бузилишига олиб келаётган сабаблар ва шароитларни аниқлашлари, мурожаат қилганликлари муносабати билан фуқаролар таъқиб қилинишининг белгиланган тартибда олдини олишлари шарт.

"ФУҚАРОЛАРНИНГ МУРОЖААТЛАРИ ТЎҒРИСИДАГИ" ҚОНУН 20-МОДДА

18 июль куни Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йилнинг биринчи ярим йиллигида иқтисодиёт ва ижтимоий соҳани ривожлантириш якунлари ҳамда ушбу соҳалардаислоҳотларнинг муҳим устувор йўналишлари бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш масалаларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди. Унда Президентимиз Ислом Каримов маъруза қилди.

ОЛИЙ МАҚСАД – ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИ

Халқимизнинг турмуш фаровонлигини таъминлаш кўп жиҳатдан амалга оширилаётган ислоҳотларнинг қамрови ва самарадорлигига боғлиқ. Бу эса жорий йилда ўз олдимизга қўйган мақсад ва вазифаларга эришиш йўлида қандай ҳаракат қилаётганимизни танқидий ва холислик нуқтаи назаридан таҳлил этишни тақозо этади. Шу маънода айтиш жоизки, шу йилнинг ўтган олти ойи мобайнида мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий ҳаётининг барча соҳаларида муайян ютуқлар қўлга киритилди. Буни олти ой ичида ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми 103,8 фоиз ўсгани ҳам яққол тасдиқлайди. Хусусан, саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми 5,5 фоиз, истеъмол моллари 4 фоиз, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари 3,8 фоиз, инвестициялар ҳажми эса 2,6 фоизга кўпайди. Энг муҳими, аҳоли бандлиги ўсиш суръатларининг барқарорлиги сақланиб қолинди. Бундан ташқари, хусусий мулкчиликни ривожлантириш ишларида ҳам олға силжиш кузатилди. Бироқ шунга қарамай бу борада камчилик ва муаммолар етарли. Масалан, корхоналарни хусусийлаштириш юзасидан қабул қилинган дастурни бажариш бўйича белгиланган ишлар кўнгилдагидек эмас. Далилларга мурожаат этадиган бўлсак, ярим йил мобайнида "Ўзкимёсаноат" давлат акциядорлик компаниясида бор-йўғи 2 та объект, "Ўзбекэнерго" давлат акциядорлик компаниясида 3 та объект хусусийлаштирилган, холос. Бу борада, айниқса, Наманган, Самарқанд ва Сирдарё вилоятларида сусткашликка йўл қўйилмоқда. Энг ёмони, ҳанузгача хусусийлаштириш лозим бўлган давлат мулкини баҳолаш усул-услублари ишлаб чиқилмаган. Бу эса хусусийлаштириш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш жараёнига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, қишлоқ хўжалиги мамлакатимиз иқтисодида етакчи мавқе эгаллаган. Бу йилги ноқулай об-ҳаво шароитига қарамай, деҳқонларнинг фидокорона меҳнати туфайли ҳозиргача 4 миллион 300 минг тоннадан зиёд ғалла ҳосили йиғиб олинди. Ғалла йиғим-терими мавсуми ҳали тугамаганини инобатга олсак, бу кўрсаткичнинг яна ортишини англаш қийин эмас. Бу эса ғаллачилик қишлоқ хўжалигининг етакчи соҳасига айланаётгани ва ғалла етиштириш маданияти такомиллашаётганидан далолатдир. Шу билан бирга қишлоқ хўжалиги соҳасида шартнома шартларига амал қилиш ва хизмат кўрсатувчи корхоналарнинг фаолиятини қониқарли деб бўлмайди. Бошқача айтганда, қишлоқ хўжалиги соҳасида ҳам кўплаб ечимини кутаётган муаммолар мавжуд. Уларни ҳал этиш учун эса амалдаги бошқарув тизимини ислоҳ қилишни ҳаётий заруратга айлантирмоқда. Чунки Президентимиз Ислом Каримов таъбири билан айтганда, **ҳозирги кунда барча даражадаги мавжуд давлат, тармоқ ва ҳудудий бошқарув тизими олиб борилаётган иқтисодий ва демократик ислоҳотлар йўлида катта тўсиқ бўлиб турибди. Яна шуни ҳам тан олишимиз лозимки, биз кўп ҳолларда эски маъмурий-буйруқбозлик ва тақсимлаш тизимининг ҳамон давом этиб келаётган, ўта яшовчан қолипларидан воз кеча олмаяпмиз.** Энг ёмони, бошқарув тизими бозор иқтисоди талаблари ва жамият истиқболи нуқтаи назаридан қабул қилинган ҳукумат қонун ва қарорлари ижросини тўлиқ таъминлай олмаяпти. Бунда асосан эскича маъмурий-буйруқбозлик усулига хос бўлган ўз ҳукмронлигини ўтказиш, ваколатларини суиистеъмол қилиш, фойдаси бўлмаган турли буйруқ ва йўриқномалар, кўрсатма-ю меъёрий ҳужжатлар қабул қилиш жуда панд бермоқда. Яна бир муаммо турли бошқарув тузилмалари ва бўғинларининг ҳаддан зиёд кўпайиб кетгани билан боғлиқ. Шунингдек, вазирлик ва идоралар ихтиёрида турли тақсимлаш вазифаларининг сақланиб қолгани ҳам умумий аҳволга жиддий салбий таъсир кўрсатмоқда. Бунга мисол тариқасида "Ўзнефтмаҳсулот" компанияси тизимидаги айрим камчиликларни айтиб ўтиш мумкин. Бошқарув тизимида ҳисобот ва маълумотлар йиғиш масаласи ҳам яна бир мураккаб муаммо ҳисобланади. Бу борада энг керакли ва содда тартибдаги ҳисоботларни сақлаб қолиш, қолганларидан эса воз кечиш лозим.

Маъмурий бошқарув тизимини ислоҳ қилишнинг муҳим аҳамияти шундаки, бошқарув аппаратини сақлаб туришга сарфланадиган бюджет ва хўжалик харажатлари кескин суръатда қисқаради. Бу эса бюджет маблағини тежаш ва аҳолидан олинадиган солиқлар миқдорини камайтириш имконини беради.

Иккинчидан, бошқарув тизимини қисқартириш коррупцияга қарши курашда муҳим аҳамият касб этади. Бундан ташқари, шунинг ҳисобига давлат вазифалари ва ваколатлари жамоат ҳамда нодавлат ташкилотлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш идоралари ихтиёрига ўтади. Таъкидлаш жоизки, бошқарув тизимининг бундай тарзда ислоҳ қилиниши давлат, жамоат ва хўжалик субъектларини бошқаришнинг бутун тизимини эркинлаштириш баробарида унинг самарадорлигини оширишга қаратилган.

Хулоса сифатида айтсак, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлардан кўзланган асосий мақсад халқимиз турмуш ва фаровонлигини ривожланган демократик давлатлар даражасига кўтаришдан иборат. Бу шарафли ва масъулиятли вазифа ҳар бир юртдошимиздан фидокорона меҳнат, фидойилик ва изланувчанликни талаб этади.

Истиқлол ва имконият

КЎҲНА ТАРИХ ШОДАСИДА БИТТА МАРЖОН...

ТЎРТИНЧИ МАҚОЛА

Фахр — инсон кўнглини ўстирадиган туйғу. Унинг нурларидан юрак ёришади, яшашга, яратишга, рағбат сезади. Айни шу туйғу бутун бир миллатга тегишли бўлса, бу миллатнинг чинакам бахти. Зотан, фахру ифтихор миллат қаддини тиклайди, чеҳрасини ёритади, бошқа элу элатлар орасида қадрига қадр қўшади.

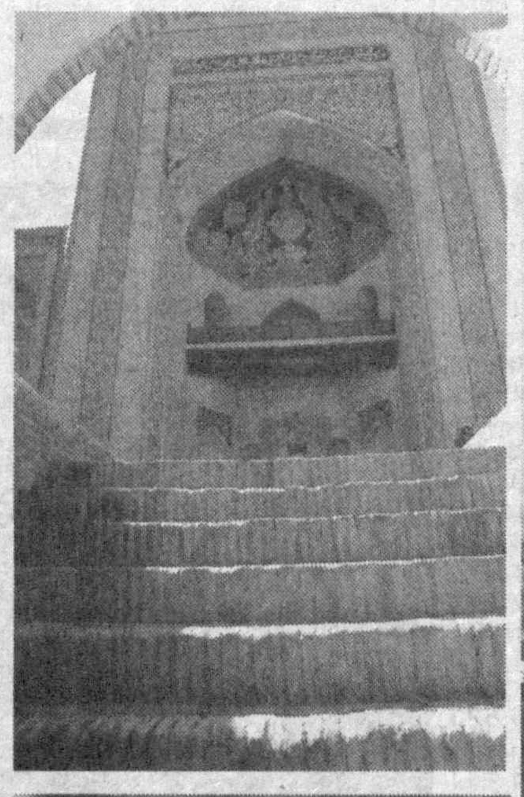

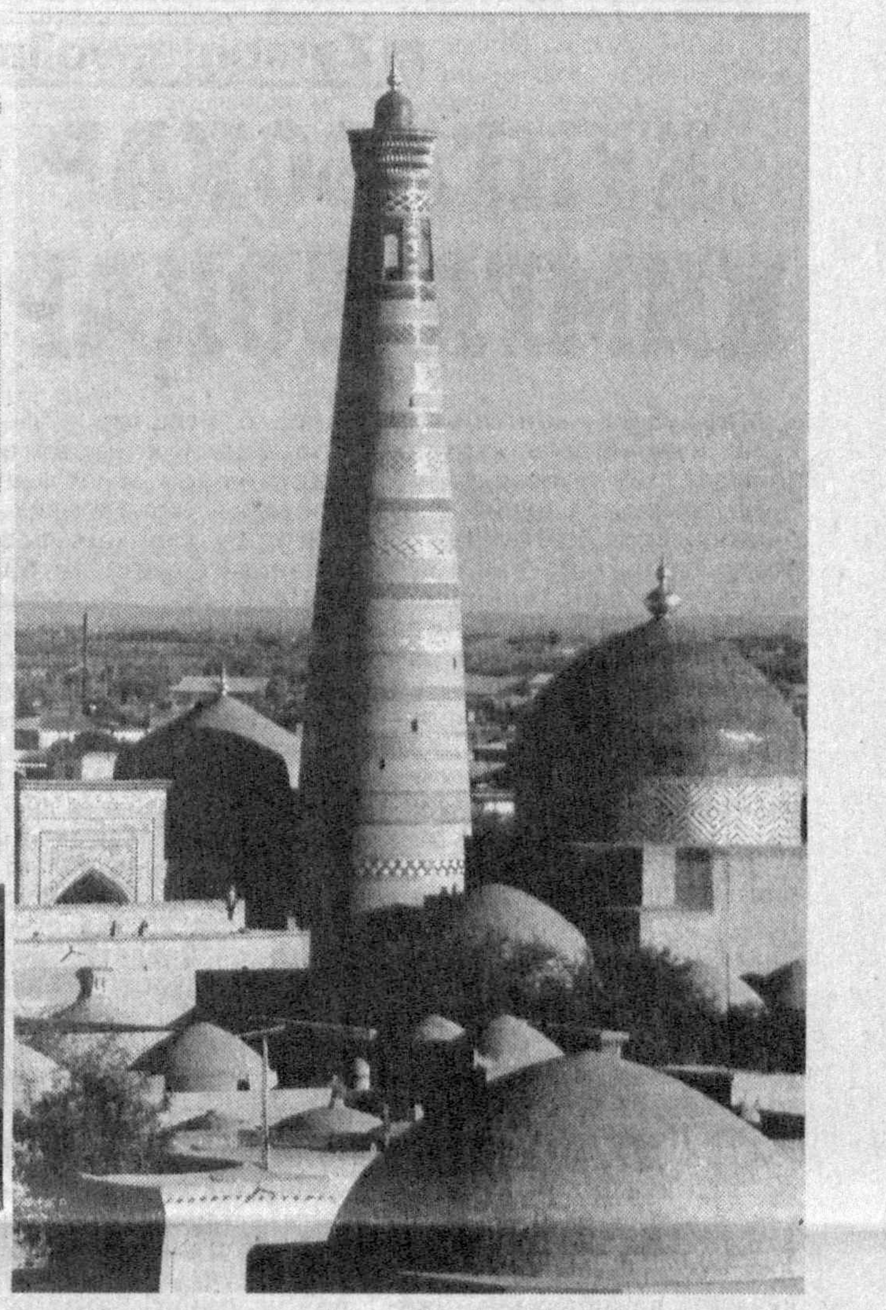

Шу маънода халқимизнинг қадим ва бой тарихи битмас-туганмас ифтихор манбаидир. Чунки ўтмишда юртимиз жаҳон тамаддунининг бешиги бўлган. Дунёга кўплаб фозилу фузалоларни етиштириб берган. Биз тарихимиз билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Биргина шаҳарлар тимсолида бунга яққол гувоҳ бўлишимиз мумкин. Бухоро, Самарқанд, Хива, Термиз, Шаҳрисабз каби шаҳарлар нафақат қадимий асори отиқалари балки, ўз вақтида юксак маданият маркази бўлгани билан ҳам аҳамиятлидир. Зеро, уларда халқимизнинг бунёдкорлиги, юксак маданияти ва маънавияти ўз аксини топган. Шу ўринда табиий савол туғилади: Хўш, истиқлол йилларида Президентимиз ташаббуси билан қадимий шаҳарларимизнинг тўйларини ўтказиш, ёдгорлик ва асори-атиқаларни таъмирлашдан кўзланган асосий мақсад нима эди? Бунга жавобан айтиш жоизки, қадимий ва кўҳна шаҳарлар халқимиз тарихининг кўзгусидир. Тарих эса халқ маънавиятининг асоси ҳисобланади. Шу боис ўзликни таниш тарихни билиш ва уни ўрганишдан бошланади. Қолаверса, тарихий хотираси бор инсон — иродали инсон. Чунки тарих сабоқлари инсонни ҳушёрликка ўргатади, иродасини мустаҳкамлайди. Президентимиз Ислом Каримов **тарихий хотирасиз келажак йўқ,** деганида масаланинг худди шу жиҳатларини назарда тутган. Қадимги шаҳарларимиз аждодларимиз заковатининг қанчалик ўткир бўлганини кўрсатувчи бебаҳо ёдгорликлардир. Уларни асраш ва келажак авлодларга бутун ҳолда етказиш ўзлигини таниган халқимизнинг муқаддас бурчи саналади.

Истиқлолга эришганимиздан сўнг тарихимизни тиклаш йўлида қилинган жуда кўп ҳаракатлар, аслида, ўзимизни миллат сифатида, халқ сифатида таниб, қаддимизни кўтариб олишни мақсад қилган эди. Бу жараён ҳануз давом этаётир. Ўтган ўн икки йил мобайнида ўзлигимизни таниш ва танитиш йўлидаги саъй-ҳаракатларнинг энг йирик воқеалар билан боғлиқ тадбирлари фахру ифтихоримиз тимсоллари бўлмиш Бухоро, Хива, Термиз ва Шаҳрисабз тўйларига бағишланган тантаналар бўлди.

Мусулмон дунёсининг марказларидан бири сифатида "қуввати дини ислом" дея тан олинган Бухоро шаҳри тарихида миллатимизнинг йигирма беш асрлик йўли мужассам. Зотан, кўп қадим кентларни ўз бағрига олган бу кутлуғ маскан ўзининг Широқ, Спитамен, Маҳмуд Торобий, Тўмарис сингари ботир фарзандлари, Имом ал-Бухорий, Абу Наср Форобий, Абу Али ибн Сино, Мир Кулол, кейинги замонда Абдурауф Фитрат каби алломалари билан дунёга донг таратди. Кўп жабр-зулмларга гувоҳ бўлган бу кўҳна шаҳримиз истиқлол йиллари ўзининг бўй=бастини тиклади, гўзаллигини намоён этди. 1997 йил 19 октябрда бўлиб ўтган Бухоро шаҳрининг 2500 йиллигига бағишланган тантаналар дунёга азим шаҳримиз довруғини янада кенг ёйди.

"Ўзбек давлатчилигининг тамал тошлари бундан 2700 йил муқаддам айни Хоразм воҳасида қўйилган. Шу маънода, миллий давлатчилигимиз тарихи Миср, Хитой, Ҳиндистон, Юнонистон, Эрон каби энг қадимий давлатлар билан бир қаторда туради. Хоразм тарихи ўзбек давлатчилигининг асоси, унинг қудрати ва қадимийлигининг тасдиғидир", деб таъкидлаганди Президентимиз Ислом Каримов Хива шаҳрининг 2500 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги табрик сўзида.

Тарихий хотира миллатга ўзлигини танитибгина қолмай, айни пайтда унга авлод-аждодлари ким бўлиб ўтишганини, халқаро ҳамжамиятдаги ўрни қаердалигини мудом уқтириб, керак бўлса, безовта қилиб туради. Шон-шавкатли боболардан мерос заминда яшаш масъулияти шу боис бизни доимо сергак тортиради. Кўп қадим шаҳарларимизнинг муборак тўйлари нишонланган Истиқлол йиллари биз аждодларимизнинг башарият маданиятига қўшган бебаҳо ҳиссасини англаб етдик, ундан чуқур ифтихор ҳиссини туйдик ва шубҳасиз, ҳар бир онгли ватандошимиз қалбида отамерос юртимизга меҳр-муҳаббат туйғулари янада ортди, уни обод, фаровон қилишга бурчли эканимизни ҳис этдик.

Бухоро ва Хива шаҳарлари тўй тантаналарида бўлгани каби 2002 йил 1 ноябрда ўтган Шаҳрисабзнинг 2700 йиллигига бағишланган тантаналарда ҳам ЮНЕСКО халқаро ташкилоти ва хорижий элчихоналар вакиллари иштирок этишди. Жаҳон цивилизациясида бу қадим шаҳримизнинг тутган ўрни халқаро миқёсда таъкидланиши Шаҳрисабзга жаҳоний эътибор ва эътирофнинг яна бир яққол далили бўлди.

Ана шу тантанада Юртбошимизнинг **"Муқаддас жойдагина аждодлар эккан дарахтлар ўсади ва муқаддас куч уларни асрлар оша асрайди",** деган сўзлари қадим ва азим шаҳарларимизнинг шаъни шукуҳини таъмин этган бобокалонимиз Амир Темур, Алишер Навоий ва бошқа улуғ арбоб ҳамда алломаларимизнинг буюк эзгу ишларидан фахр-ифтихорга тўлган юртдошларимиз кўнгиллари тубидаги эътирофни ифода этди. Зотан, ўз Ватани тарихини ҳис этиб яшамоқ кишига масъулият юклайди ва айни пайтда куч ато этади. Истиқлол йиллари тарихимизнинг тикланиши билан биз узоқ тарихимизнинг асрлар оша гавҳардек порлаб турган тимсоллари — Бухоро, Хива, Термиз ва Шаҳрисабз шаҳарларининг кутлуғ саналарини муносиб нишонладик. Бу тантаналарнинг маънавий ва маърифий аҳамияти эса авлодлар қалбида фахру ифтихор туйғуларини тарбиялаётгани тайин.

Аҳмад ОТАБОЕВ

Saboq

Қумқўрғонлик Гулчеҳра Сайдалиева кўп қатори тадбиркорлик билан шуғулланишга аҳд қилди. У барча зарур ҳужжатларни тайёрлаб, туман ҳокимлигига топширди. Қумқўрғон туман ҳокимининг 2001 йил 25 июл кунидаги 491-сонли қарори билан "Мурод" савдо ишлаб чиқариш корхонасини очиб, уни ишга туширди. Ҳар қандай янгилик ҳам бошида бир қатор қийинчиликларга дуч келади. Лекин Гулчеҳра Сайдалиева улардан чўчимади. У тиришқоқлиги боис йил охирига бориб, корхонани иқтисодий томондан ўнглаб олди. Тадбиркорнинг ишлари бир маромда кетаётганда туман солиқ инспекцияси назоратчилари билан бироз тортишув бўлиб ўтди. Шундан сўнг туман давлат солиқ инспекцияси ходимлари атайин "текшир-текшир"ларни бошлаб юборди. Улар томонидан ўйлаб топилган сунъий тўсиқларни енгиб ўтишда тадбиркор анча қийналиб қолди.

ХАТО ОРТИДАГИ ОВОРАГАРЧИЛИК

Шу боис қўлига қалам-қоғоз олди-ю вилоят ҳокими, адлия бошқармаси, вилоят Давлат солиқ бошқармасига ариза билан мурожаат қилди. Ҳар қандай тазйиқлар, "текшир-текшир"лардан холис бўлиш ниятида корхонани ҳам тақа-тақ ёпиб қўйди. Сурхондарё вилояти солиқ бошқармаси томонидан ўтказилган текширувда шу нарса маълум бўлдики, Қумқўрғон туман ДСИнинг инспектори Панжи Пардаев шу йилнинг май ойида "Мурод" савдо ишлаб чиқариш корхонасига қарашли 1-сонли ошхонада текширув ўтказиб, барча ҳужжатларни қонун талабларига мутлақо жавоб бермайдиган тарзда расмийлаштирган. Масалан, текширишда тузилган далолатнома гарчанд корхона раҳбарининг иштирокисиз тузилган бўлса-да, далолатномада "Г.Сайдалиева иштирок этди" деб қайд этилган. Далолатномага тадбиркорнинг турмуш ўртоғи Баҳриддин Сайдалиевга имзо чектирилиб, ҳатто у киши ёзган тушунтириш хати ҳам гўё корхона раҳбари Г.Сайдалиева ёзиб имзо чеккан қабилида тайёрланганича барча ҳужжатлар туман ДСИнинг маъмурий амалиётни ташкил этиш ва назорат қилиш шўъбаси бошлиғи У.Саимовга топширилган. Жаноб Саимов ҳам ҳужжатларни пухта ўрганмасдан тадбиркорга қўлланилган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги жарималар битилган расмий ҳужжат лойиҳасини тайёрлаб, уни туман ДСИ бошлиғининг биринчи ўринбосари Юсуф Азимовга имзо қўйдирганича ижрога жўнатган. Энг қизиғи, Гулчеҳра Сайдалиева эса ўзига нисбатан қўлланилган 54 минг 400 сўмлик жарима, корхонага қўлланилган 544 минг сўмлик молиявий жаримадан мутлақо бехабар бўлган.

Энди гапни бошқа томондан эшитинг: вилоят Давлат солиқ бошқармасининг шу йил 30 июн куни чиқарилган 183-сонли интизомий жазо қўллаш тўғрисидаги буйруғи билан Г.Сайдалиева раҳбарлик қилаётган корхона ва унинг ўзига қўлланилган молиявий жарималар бекор қилинди.

(Давоми иккинчи бетда.)

Bugunning gapi

СУҒУРТА: ИМКОНИЯТ ВА ИШОНЧ ТЕНГМИ?

Суғурта тизими фуқароларнинг турли хил табиий офат ва бахтсиз ҳодисалар туфайли зарар кўришининг олдини олишнинг ишончли кафолатидир. Мазкур тизим фаолиятининг ижобий жиҳатлари ҳақида узоқ гапириш мумкин.

Бироқ бу борада ҳам баъзи бир муаммолар ҳам йўқ эмас. Хусусан, "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Наманган вилоятдаги бўлимлари томонидан пахта, бошоқли дон, шоли, боғ ва узумзорлар ҳосили нобуд бўлишининг олдини олиш юзасидан ихтиёрий суғурта қилиш бўйича ишлар яхши йўлга қўйилмаган. Буни қуйидаги далил ҳам яққол тасдиқлайди. Вилоят бўйича жами 3402 та фермер хўжаликлари мавжуд бўлса-да, жорий йил ҳосили учун "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг туман бўлимлари томонидан атиги 166 та фермер хўжаликлари билан қишлоқ хўжалик экинларини ихтиёрий суғурта қилиш бўйича шартномалар тузилган, холос. Таъкидлаш жоизки, бундай ҳолатни юзага келишига суғурта ходимларининг ўзлари ҳам сабабчи бўлмоқда. Чунки суғурталанувчилар билан тузилган ихтиёрий суғурта шартномаларига асосан суғурта бўлимлари томонидан ўз мажбуриятларининг етарли даражада бажарилмаслиги суғурталанувчиларнинг ишончини йўқотмоқда. Масалан, "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Учқўрғон туман бўлимида тумандаги "Бободеҳқон", "Саломатхоная", "Фаррух" фермер хўжаликлари шу йилнинг 30 апрел куни бўлим билан тузилган шартномага асосан экин майдонларида суғурта ҳодисаси рўй бергани тўғрисида хабарнома билан мурожаат қилишган, лекин бўлим ходимлари томонидан ҳозирга қадар суғурта ҳодисаси тегишли тартибда ўрганилмаган. Шунингдек, бу ҳақда далолатнома тузилмаган ҳамда фермер хўжаликларига белгиланган тартибда жавоб хати берилмаган. Ваҳоланки, тарафлар ўртасида тузилган шартномаларга асосан бўлим ходимлари хабарнома келиб тушгандан сўнг 2 кунлик муддатда суғурта ҳодисасини ўрганиб, далолатнома тузиш лозим эди. Худди шундай қонунбузилиш ҳолатлари, "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Чуст, Янгиқўрғон, Уйчи туман бўлимлари томонидан ҳам йўл қўйилган. "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Поп туман бўлими эса шу йилнинг 28 май куни 29725 сўмлик суғурта бадали тўлаган "Абдуқодир ота" фермер хўжалиги ҳозирга қадар суғурта шартномаси тузмаган.

"Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Наманган вилоятдаги бўлимлари томонидан суғурталанувчилар билан тузилган суғурта шартномаларининг ижросида ҳам бир қатор қонунбузилиш ҳолатлари мавжуд. Яъни, ҳисобланган суғурта қопламалари "Ўзагросуғурта" ДАСК томонидан тасдиқланган тегишли қоидалар ва суғурталанувчилар билан тузилган шартномаларда назарда тутилган муддатларда тўланмаяпди. Жумладан, "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Чуст туман бўлимига "Толибжон ота Алишержонов" фермер хўжалиги ўтган йилнинг 29 март куни тузилган шартномага асосан 7 май куни суғурта ҳодисаси рўй берганини маълум қилган. Шундан сўнг суғурта компанияси бошқаруви томонидан 27 декабр куни 2797,2 минг сўмлик суғурта қопламасини тўлаш бўйича хулоса берилган. Тарафлар ўртасида тузилган ихтиёрий суғурта шартномасида ҳисобланган суғурта қопламаси хўжаликнинг йиллик ҳисоботи топширилгандан сўнг тўлиқ тўланиши белгилаб қўйилган бўлса-да, бўлим томонидан суғурта қопламаси бўйича якуний ҳисоб-китоб белгиланган муддатдан 5 ой кеч амалга оширилган.

Бундан ташқари, вилоятда шу йилнинг 14-19 апрел кунлари бўлиб ўтган жала туфайли уй-иморатлари зарар кўрган суғурталанувчиларга ҳисобланган суғурта қопламалари айрим бўлимлар томонидан ўз вақтида тўланмаган. Хусусан, "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Чуст туман бўлими томонидан 70 нафар суғурталанувчиларга 976,4 минг сўмлик, Учқўрғон туман бўлими томонидан 40 нафар суғурталанувчиларга 536,0 минг сўмлик, Норин туман бўлими томонидан 53 нафар суғурталанувчиларга 1191,4 минг сўмлик, Уйчи туман бўлими томонидан 72 нафар суғурталанувчиларга 1342,0 минг сўмлик суғурта қопламалари етказилмаган. Поп туман бўлими томонидан эса 145 нафар суғурталанувчиларга 2006,0 минг сўмлик суғурта қопламалари белгиланган муддатлардан сўнг тўланган. Ваҳоланки, "Ўзагросуғурта" ДАСК Бошқаруви томонидан 2002 йилнинг 11 сентябр куни тасдиқланган "Фуқароларнинг иморатларини ихтиёрий суғурталаш" бўйича 72-сонли қоидага мувофиқ суғурта ҳодисаси бўйича суғурталанувчи ариза билан мурожаат қилганидан кейин 72 соат (3 кун) ичида суғурта қопламаси тўланиши лозим эди.

Хулоса ўрнида айтсак, "Ўзагросуғурта" ДАСКнинг Наманган вилоятидаги бўлимлари томонидан тузилган шартномалар бўйича мажбуриятларнинг бажарилиши ҳамда шартнома интизомига риоя этилишига масъулиятсизлик билан ёндашиш оқибатида хўжалик юритувчи субъектлар ва фуқароларнинг суғурта идораларига нисбатан бўлган ишончига путур етказмоқда. Бу эса ўз навбатида ихтиёрий суғурта шартномаларини тузувчилар сонининг йилдан йилга камайиб боришига сабаб бўлмоқда. Шу боис баён этилган масала мутасаддилар томонидан ўрганиб чиқилиши ва бу борада мавжуд бўлган камчиликлар тезда бартараф этилиши зарур. Зеро, суғурта тизими фаолиятининг яхшиланиши халқимиз манфаатига хизмат қилади.

Актам МУХАММАДИЕВ,
Адлия вазирлиги масъул ходими

Дастлаб барча иш рисоладаги каби силлиқ кўчади. Пастдарғом туманидаги С.Бекмуродов номидаги ширкат хўжалиги бошқаруви билан "Жўрабек" фермер хўжалиги ўртасида 40 гектар лалмикор ер майдонини 20 йил муддатга ижарага бериш тўғрисида ер ижара шартномаси тузилади. Шартнома тузилади-ю, бироқ хўжалик мутасаддилари майдонга ғалла экгириб юборишади. Бунинг оқибатида фермер ердан фойдаланолмайди. 2001 йилда эса С.Бекмуродов номидаги ширкат хўжалиги қўшни "Дўстлик" ширкат хўжалигига қўшиб юборилади.

УЗОҚ КУТИЛГАН ҒАЛАБА

Фермер ажратилган ер майдонининг 27 гектарига ширкат хўжалиги томонидан пахта экилгани сабабли атиги 13 гектарга ғалла экиб фойдаланади, холос. Ниҳоят, 2002 йилга келиб тадбиркор ўзига ажратилган 40 гектар ер майдонидан тўлиқ фойдаланиши керак эди. А.Маҳманазаров даласини айланиб юрганда, ширкат хўжалиги бош агрономи А.Алматов ва ер тузувчиси М.Муҳаммадиевга дуч келган. Тадбиркор 2001 йилда 13 гектар ердан фойдаланганини, бу йил 40 гектарга тўлиқ ўзи экин экмоқчи эканини айтади. Хўжалик бош мутахассислари эса, икки хўжалик қўшилиб кетганини эслатиб, "Жўрабек" фермер хўжалигига тегишли барча таъсис ҳужжатларни янги раисга олиб бориб, унинг олдидан ўтиш зарурлигига ишора қилишади. Бироқ А.Маҳманазаров бюрократликдан безори чиққан экан, шекилли, хўжалик бош мутахассисларига "Фермер хўжалиги қонуний ташкил этилган, 40 гектар лалмикор ер учун ижара шартномаси тузилган, бу йил ердан тўлиқ фойдаланмоқчиман, керак бўлса, барча таъсис ҳужжатлари ширкат хўжалигида ҳам, туман ер ресурслари хизмати бўлимида ҳам, туман ҳокимлигида ҳам бор, ҳар олти ойда раис алмашса, ҳужжат кўтариб боришга мажбур эмасман", деб жавоб берди.

Аслида икки ўртада гап шу ерда қочади. Бу жавобни эшитишгач, "Дўстлик" ширкат хўжалиги раҳбарлари юзхотирчилик, ўзаро ҳурмат-иззатни унутиб қўйишади. Янада аниқроқ айтганда, фермерга нисбатан тўнини тескари кийиб олишади. Нега деганда, улар ерни "Жўрабек" фермер хўжалигига тегишли эканини билишса-да, 2003 йил ҳосили учун ғалла экиб юборишади. Энди ўзингиз бир тасаввур қилиб кўринг, тадбиркор Абдусалом Маҳманазаров ердан тўлиқ мосуво бўлиб қолади. Қўлида қарор, муҳр ва тамғаси бор. Бироқ ери йўқ.

А.Маҳманазаров ноқонуний эгаллаб олинган ер майдонини ширкат хўжалигидан олиб беришларини сўраб, Самарқанд вилояти адлия бошқармасига келади. Бошқарма ходимлари томонидан ўрганилганда, фермер хўжалигига тегишли 40 гектар лалмикор ер хўжалик аъзоларига қонунга зид равишда бўлиб бериб юборилгани ва улар билан пудрат ёки ижара шартномаси тузилгани аниқланди. Вилоят адлия бошқармаси Пастдарғом туман ҳокими номига "Жўрабек" фермер хўжалигига қарашли бўлган 40 гектар ер майдонини белгиланган тартибда кўрсатилган контурлардан ажратиб беришни таъминлаш ҳақида тақдимнома киритганди. Минг афсуски, туман ҳокимлиги ва ширкат раҳбарлари томонидан асоссиз важлар рўкач қилиниб, фермерга ер ажратиб берилмаган. Таҳлил қилинганда, Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 июлдаги 300-сонли қарори билан тасдиқланган "Фермер хўжалигини юритиш учун ер участкаларини фуқароларга узоқ муддатли ижарага бериш тартиби"**нинг 19-бандида фуқароларга фермер хўжалиги юритиш учун туман ҳокимининг қарори қабул қилингандан сўнг ўн кун муддат ичида ер ижара шартномаси тузилиши, 22-бандида эса ер ижара шартномаси тузилгандан сўнг ўн кун муддат ичида, фермерга ер майдони ажратиб берилиши лозимлиги белгилаб қўйилганлиги аён бўлди. Яна бир жиҳати шундан иборатки, 2000 йилда ширкат хўжалиги билан фермер хўжалиги ўртасида 40 гектар ер майдонини 20 йил муддатга ижарага бериш тўғрисида шартнома имзоланган. Тадбиркор адлия бошқармасига мурожаат қилгунга қадар орадан икки йил вақт ўтди. Шу ўринда фермер хўжалиги давлатимиз томонидан тадбиркорларга белгилаб қўйилган имтиёзлардан ҳам бебаҳра қолди. Масалан, амалдаги Солиқ Кодексининг 102-моддаси 3-қисмида янгидан ташкил этилган фермер хўжаликлари давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб икки йил муддатга ягона ер солиғи тўлашдан озод қилиниши белгилаб қўйилган. Абдусалом Маҳманазаровга ажратилган ер ширкат хўжалигининг балансидан чиқарилган, бироқ у ўтган вақтда ягона ер солиғи бўйича берилган имтиёздан тўлиқ фойдаланолмади.**

To`siq

Тадбиркор ўз ҳақ-ҳуқуқини талаб қилмасдан қўл қовуштириб ўтирган эмас. У ширкат хўжалиги бошқарув раиси Бахтиёр Жабборов ва хўжалик ер тузувчиси Маъмуржон Муҳаммадиевларга жуда кўп маротаба мурожаат этган. Аммо натижа...

Вилоят адлия бошқармаси томонидан шу йилнинг 21 апрелида хўжалик раҳбари Б.Жабборов ва ер тузувчиси М.Муҳаммадиевларга шахсан қонун талабларини батафсил тушунтиришиб, фермер хўжалигининг ерини ўзига қйтариш кераклигини уқтирилди. Бироқ орадан бир ярим ой вақт ўтса-да, хўжалик мутасаддилари ўзларини қонундан устун санашган, шекилли, талабни бажаришмади.

Тушунтиришлар ҳавога учгач, адлия бошқармаси фуқаролик ишлари бўйича Пастдарғом туманлараро судига ширкат хўжалиги томонидан ноқонуний равишда эгаллаб олинган 40 гектар лалмикор ер майдонини олиб бериш ҳамда фермер хўжалиги раиси А.Маҳманазаровга етказилган 300 минг сўм маънавий зарарни ундириш тўғрисида даъво аризаси киритди. Суд даъво аризасини қаноатлантирди. Шу тариқа қонунсизликка, адолатсизликка йўл берилмади.

Шарофиддин МУСАЕВ,
ҳуқуқшунос
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Gazetxon xat yo`llabdi

ШУКРОНА

Ҳар куни шукрона қилишга арзигулик, улуғ ва мўътабар Ўзбекистон аталмиш буюк мамлакатда яшаяпмиз.

Ахир, атиги 10-12 йилнинг нарёғида нонга ҳам, гугуртга ҳам навбатга турганимиз, бошимиздан куппа-кундуз куни самолётларда заҳар-заққум дориларни сочиб ўтса ҳам, "тош ёғса ҳам, мажбуриятни бажарамиз", деб турганларимиз ёддан чиқмаслиги лозим.

Дўконлар пештахталари бўшаб қолиб, ҳеч қачон тўлмайдигандай бўлиб кўринган кезларда бугунгидай ҳамма нарса сероб бўлишини ўйлаганмидик? Ўйлагандик, лекин ҳадиксираганлар ҳам бор эди. Яхши кунлар келишидан умидвор эдик.

Қисқа фурсатда фаровонлик, тўкин-сочинликка етганимизга шукрона қилишимиз керак эмасми?!

Албатта, шукур, деймиз.

Ахир, куни кеча "пахта иши", деб банди қилиниб, қўллари орқасига боғланиб, автоматларни тираб не-не юртдошларимиз қамоқларга ташлашганини қандай унутиш мумкин?! Агар истиқлол бўлмаганда, агар Юртбошимиз мардлик, жасорат кўрсатмаганда, эртанги кун нима бўлишини ҳеч ким билмасди. Ана шуларни хаёлдан ўтказа .туриб, шундай доруломон кунларга етказганга шукрона айтамиз.

Шўро замонида энг катта кутубхоналардан ҳам битта муқоваси титилиб кетган "Алпомиш" достонини топардингиз. Китоб дўконида-ку, на Чўлпон, на Фитрат, на Беҳбудийни асарларини топа олардингиз. Аччиқ, тўғрими? Лекин буни ҳақиқат дейдилар. Бугун эса набиранг ана шу аждодлар қолдирган меросдан тўла баҳраманд бўлаётгани, ҳаётга умид ва ишонч билан қараётганини кўриб, юрагинг қувончга тўлади ва беихтиёр шукур, дейсан.

Ҳаётимиз тобора эркинлашиб бормоқда. Демократияга кенг йўл очилаяпти. Буни ҳаётнинг ўзи исботлаб турибди. Айтайлик, илгари судга ким мурожаат қиларди? Жуда кам одам! Нега? Фойдаси бўлмаган нарсани халқ қилмайди-да. Ҳақиқат қарор топмаслигини билгач, мурожаат қилиб нимага эришарди?!.

Бугун эса оддий фуқаро ҳокимиятнинг исталган идорасига, судларга бемалол мурожаат қилмоқда. Бу ҳам эркинликнинг бир кўринишидир.

Бу йил Президентимиз томонидан "Обод маҳалла йили" деб эълон қилинди. Қани, энди айтинг-чи, шўро замонида маҳалла деган сўз маҳалличиликка, миллийликка яқин деб, унутиб қўйма-ганмидик? Истиқлол туфайли қадриятимиз тикланди. Шукур. Яна маҳалларимиз обод бўладиган, халқимиз, турли элатлар дўстлиги мустаҳкамланадиган бўлди. Шундай бўлаяпти ҳам. Уни биздан ҳеч ким тортиб ололмайди. Беадад шукур.

Шу кунларга етганимизга шукур.

Шамсиддин ҒОЗИЕВ,
меҳнат фахрийси, Ангрен шаҳри

«ҚАЧОН ХУЛОСА ЧИҚАРИЛАДИ?»

Термиз шаҳридаги Ал-Ҳаким Ат-Термизий номидаги кўчада жойлашган 19-уйда жами 56 та оила истиқомат қиламиз. Бу кўпқаватли уйнинг қурилганига ҳам 25 йилдан ошди. Бироқ ўтган вақт мобайнида уйимиз бирон марта ҳам таъмирланмади.

Шу йил феврал ойида биз яшайдиган ҳудудда "Истиқлол" номидаги ширкат ташкил этилгач, унинг раҳбари Шавкат Мирзақулов мажлис ўтказиб, уйимизни таъмирлашни ваъда қилди ва бунга кетадиган харажатлар учун пул йиғиб олди. Маблағ тўплангач, таъмирлаш ишлари бир ой муддатда амалга оширилиб, барча муаммолар ҳал этилиши керак эди.

Таъмирлаш ишлари бошланган биринчи кунларда қандайдир ишчилар уйимизнинг у ер, бу ерни тузатган бўлишди-ю, яна ғойиб бўлдилар. Мана, уч ойдирки, бошланган иш ўлда-жўлда ётибди. Асосий муддаога ўтсак, уйимиз жуда хароб аҳволда. Иссиқ ва совуқ сув юрадиган қувурлар мутлақо яроқсиз аҳволга келган. Шунинг учун уй ертўласи сувга тўлиб, балчиққа айланиб кетган. Ачинарли томони шундаки, уй ертўласидан одамлар соғлиғига ёмон таъсир этадиган инфекция тарқалмоқда. Шунинг учун бу уйда яшайдиганларнинг кўпчилиги боши касалдан чиқмайди.

Уйдаги хонадонлар ошхоналаридан сув оқишини (иссиқ сувнику қўяверинг) эсимиздан чиқариб юборганмиз. Ҳовлидаги ягона жўмракка сувга эрталаб, кечки пайт ҳаммамиз навбат талашамиз. Ёмғир-сочинли кунларда тўртинчи қаватдан чакки ўтиши оддий ҳолга айланиб қолган.

Бу муаммо хусусида бир қатор мутасадди идораларга мурожаат қилдик. Бироқ ҳеч қандай натижа бўлмади.

Бу йил «Обод маҳалла йили» муносабати билан мамлакатимизда беқиёс хайрли ва савоб ишлар амалга оширилмоқда. Биз ана шу ўзгаришларни телевизор орқали кўриб, кўнглимиз қувонади, ҳавасимиз келади. Наҳотки, бизнинг маҳаллий мутасадди раҳбарлар бундан тегишли хулоса чиқариб олишмайди?!

М. ХОЛИЁРОВА,
Б. УМАРОВА,
Термиз шаҳри, Ал-Ҳаким Ат-Термизий кўчаси, 19-уй.

«АДОЛАТ ҚАРОР ТОПДИ, АММО...»

Инсоннинг кўнгли гулдан нозик бўлади, деб бекорга айтишмаган экан. Айниқса, оқ-қорани таниб, ёш улғайган сари бу ҳолат яққол намоён бўлиб қоларкан.

Мен қорнимга эмас, қадримга ачиниб бу мактубни ёзишга мажбур бўлдим.

Гап шундаки 1959 йилдан буён банк соҳасида турли лавозимларда меҳнат қилиб келмоқдаман. Иш фаолиятимнинг асосий қисми Ургут тумани халқ банки бошқарувчиси вазифасида ўтди.

Ўтган умримдан нолимайман. Ҳалол меҳнатим, кўпчилик билан тил топиб ишлашим туфайли обрў-эътибор орттирдим.

Лекин кейинги йилларда ҳаётимда бироз нохуш воқеалар рўй берди. Аниқроқ айтсам, юқори ташкилотимдан менга, бошқа хоҳлаган ишга ўтишим таклиф қилина бошланди. Ноилож ҳеч қандай камчилигим бўлмаса-да, сиҳат-саломатлигимни ўйлаб, бошқа ишга ўтдим. Яъни охирги вазифам ҳужжат сақловчи-архивариус бўлди. Бунисига ҳам рози эдим, лекин 2002 йилнинг 3 сентябрида туман халқ банки ходимларининг йиғилишида нафсониятимга қаттиқ тегишди. Йиғилишда қатнашган Самарқанд вилоят марказий банки бошлиғи С.Қамбаров мени ўрнимдан турғизиб, сиз ўзингизга қариялар ишлайдиган бошқа иш топинг, деб чиқариб юборди. Энг ачинарлиси шундаки, йиғилишдан олдин негадир 8 нафар ходимдан, жумладан, мендан ҳам, ўзи хоҳиши билан ишдан бўшаш ҳақида ариза ёздириб олишганди.

Бир соҳада умр бўйи хизмат қилиб келган мендай бир қария, албатта, бу хатти-ҳаракатлардан норози бўлиб, Тойлоқ туманлараро фуқаролик ишлари бўйича судига даъво аризаси билан мурожаат қилдим.

Адолат бор экан. 2003 йил 28 январ куни суд мазкур масалани кўриб чиқиб, мени ўз вазифамга тиклаш ва мажбурий бекор юрган кунларим учун иш ҳақини ундириш тўғрисида ҳал қилувчи қарорини чиқарди. Лекин суд қарорининг ижроси чўзилганда чўзилиб боряпти. Ургут туман суд ижрочилари бўлинмасининг қарори билан 2003 йил 12 майда туман Халқ банки бошқарувчиси Т.Шодиевга суд қарорини ижросини бажармаганлиги учун энг кам иш ҳақининг 10 баравари миқдорида жарима солинди.Мен ҳақиқат қарор топишига ишонаман. Бироқ кишини ўйлантирадиган томони шундаки, баъзи бир масъулиятни ҳис этмайдиган кишиларнинг ноўрин хатти-ҳаракати бир қатор асаббузарлик, оворагарчиликка сабаб бўлади. Ҳолбуки, бу муаммо жойида ҳал этилса, ҳеч қандай эътирозга ўрин қолмасди...

Ғани БЕРДИЕВ,
меҳнат фахрийси, Самарқанд вилояти, Ургут тумани

Dakki

ЖАРИМА... 13650 СЎМ

Баликчи туманидаги «Чинобод» пахта тозалаш ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раиси Козимжон Курбонов ва унинг бош ҳисобчиси Жаҳонгир Аҳмедовлар лафзсизликнинг аччиқ мевасини тотиб кўришди. Нега дейсизми?

Гап шундаки, улар фермер хўжаликлари номидан акциядорлик жамияти билан пахта хомашёси етиштириб топшириш тўғрисида контрактация шартномаси тузган "Саҳоват-2000" кооперативидан келишилган маҳсулотни ортиғи билан қабул қилиб олган-у лекин ҳақини тўлашни пайсалга солган. Бошқача айтганда фермерларни сарсон-саргардон қилган.

Уларнинг аризаларига кўра текшириш ўтказган Андижон вилоят адлия бошқармаси ходимлари пахта хомашёсининг 80 фоизли пули — 4 миллион 352 минг сўм ҳиссадорлик жамияти томонидан "Саҳоват-2000" кооперативига ўтказиб берилмаганини аниқлашди. Бу билан жамият контрактация шартномасининг 2.3-бандини лозим даражада бажармаган.

Бу ҳаракати билан бошқарув раиси ва бош ҳисобчи "Маъмурий жавобгарлик тўғрисида"ги Кодекснинг 176-1 моддасида кўрсатилган ҳуқуқбузарликни содир этган. Шу билан бирга бундай масъулиятсизлик 1998 йил 4 март куни эълон қилинган Президентимизнинг "Хўжалик юритувчи субъектларнинг иқтисодий ночорлиги ва шартнома мажбуриятларининг бажарилиши учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлигини ошириш тўғрисида"ги Фармони талабларига ҳам тўғри келмайди.

Вилоят хўжалик судининг қарорига кўра, икки нафар раҳбар маъмурий жавобгарликка тортилиб, уларнинг ҳар бирига 13650 сўм миқдорида жарима солинди. Ана шунақа — ҳар бир ишнинг ўз баҳоси бор. Шартномани тузиб, уни бажармаслик оқибати ана шундай маъмурий жавобгарлик ва жарима билан тугади. Шартнома тузувчиларнинг манфаатлари қонун ҳимоясига олинган. Лафзсизлик баҳоси эса, жарима.

Қосимжон ЙЎЛДОШЕВ,
ҳуқуқшунос

Zamon savollari

КУНГАБОҚАР КИМГА БОҚАР?

Маълумки, кунгабоқар қуёш нурини хуш кўрувчи ўсимлик. Шу боис у доимо қуёш томон юз буриб ўсади.Қолаверса, ҳаётда кунгабоқар табиатли, яъни кўп ҳолда кимгадир қайишиш, кимдандир қочиш пайида бўлган кимсаларнинг учраб туриши ҳам сир эмас.

"Чимбой-мой" акциядорлик жамиятида 2001 йил ҳосилидан олинган техник чигитни қайта ишлаш бўйича жами 172.689.533 сўмлик 80 та шартнома тузилган бўлиб, йил давомида шулардан атиги 22.337.493 сўмлик қисми бажарилган, холос. Масалан, "Чимбой-мой" акциядорлик жамияти билан "Яхшилик" фермер хўжалиги ўртасида имзоланган шартномага кўра, акциядорлик жамияти хўжалик ҳисобидаги техник чигитни қабул қилиб олиши ва уни саноат йўли билан қайта ишлашдан олинадиган пахта ёғи, кунжара ва шелухани хўжаликка қайтариб бериши лозим эди. Акциядорлик жамияти шартнома ижроси бобида бироз ғайри қонуний йўлни танлаган. Яъни хўжаликка қайтариб берилиши лозим бўлган пахта ёғидан 800 килограмми тақсимот чоғида олиб қолинган.

Бу каби ҳолатлар акциядорлик жамиятида 2002 йил ҳосилидан олинган техник чигитни қайта ишлаш жараёнида ҳам яққол кўзга ташланади. Умуман олганда, мазкур йилда акциядорлик жамияти бўйича 402.574.283 сўмлик 69 та шартнома тузилган бўлсада, уларнинг маълум қисми бажарилмаган. Акциядорлик жамиятининг 2003 йил 1 феврал ҳолатига дебиторлик қарзи 171.890.768 сўмни, кредиторлик қарзи 81.318.183 сўмни ташкил қилади.

2002 йилнинг 12 июнида акциядорлик жамияти билан "Қизил ўзак" ширкат хўжалиги ўртасида 831-сонли контрактация шартномаси тузилган. Шартномага биноан, хўжалик акциядорлик жамиятига 30 гектар ер майдонидан 30 тонна кунгабоқар етиштириб берган. Бироқ акциядорлик жамияти хўжаликка ўзи етиштирган ҳосил учун берилиши лозим бўлган 163.358 сўмлик иш ҳақи маблағини тўлашни хуш кўрмаган. Акциядорлик жамияти ва "Сулаймон ота" фермер хўжалиги ўртасида 10 гектар ер майдонидан 10 тонна кунгабоқар етиштириб бериш юзасидан контрактация шартномаси имзоланган. Афсуски, акциядорлик жамияти бу гал ҳам фермер хўжалигига тегишли бўлган 494.470 сўм миқдоридаги иш ҳақини ўз вақтида тўлашни "унутиб қўйган". Бугина эмас. Акциядорлик жамияти "Жаналиқ" фермер хўжалигига 382.344 сўм миқдоридаги, "Ўринбой" фермер хўжалигига 176.533 сўм, "Гули Қозоқбоева" фермер хўжалигига 46.781 сўм, "Тўреш оға" фермер хўжалигига 20.885 сўм шунингдек, "Давлат", "Баҳор", "Содиқ Юсупов", "Байрам-3" фермер хўжаликларига тегишли миқдорлардаги иш ҳақларини тўлашга ҳам совуқ муносабатда бўлиб келган.

Акциядорлик жамияти томонидан контрактация шартномаларининг тузилишида бир қатор хато ва камчиликларга йўл қўйилган. Чунончи, уларнинг баъзиларида тарафларнинг юридик манзиллари кўрсатилмаган бўлса, айримларида жамият раисининг имзоси етишмайди. Кўпчилик шартнома эса туман шартнома мажбуриятларининг бажарилишини назорат қилиш Давлат инспекцияси томонидан рўйхатдан ўтказилмаган ёки кечикиб ўтказилган. Лўнда қилиб айтганда, тарафлар ўртасида тузилган шартномаларда Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган "Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларнинг хизмат кўрсатувчи ташкилотлар билан шартномалар тузиш ва уларни бажариш тартиби тўғрисида"ги Низом талабларига риоя қилинмаган.

Ҳар қандай меҳнат жамоасида меъёрида иш юритиш, кўзланган муддаога эришиш учун, аввало, контрактация шартномаларини тўғри ва тугал тузмоқ, қолаверса, шартнома шартларининг бажарилишига қатъий амал қилмоқ лозим. "Чимбой-мой" акциядорлик жамияти раиси Асқар Содиқов, бош ҳисобчи Шинибой Бекимбетовлар ушбу масъулиятни бир қадар унутиб қўйишганга ўхшайди. Акс ҳолда улар акциядорлик жамиятини зарурий кунгабоқар маҳсулоти билан таъминловчи хўжаликлар меҳнаткашлари аҳволига, қонун талабларига бир назар ташлаб қўйишган бўларди.

Тожимурод ЭШМУРОДОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

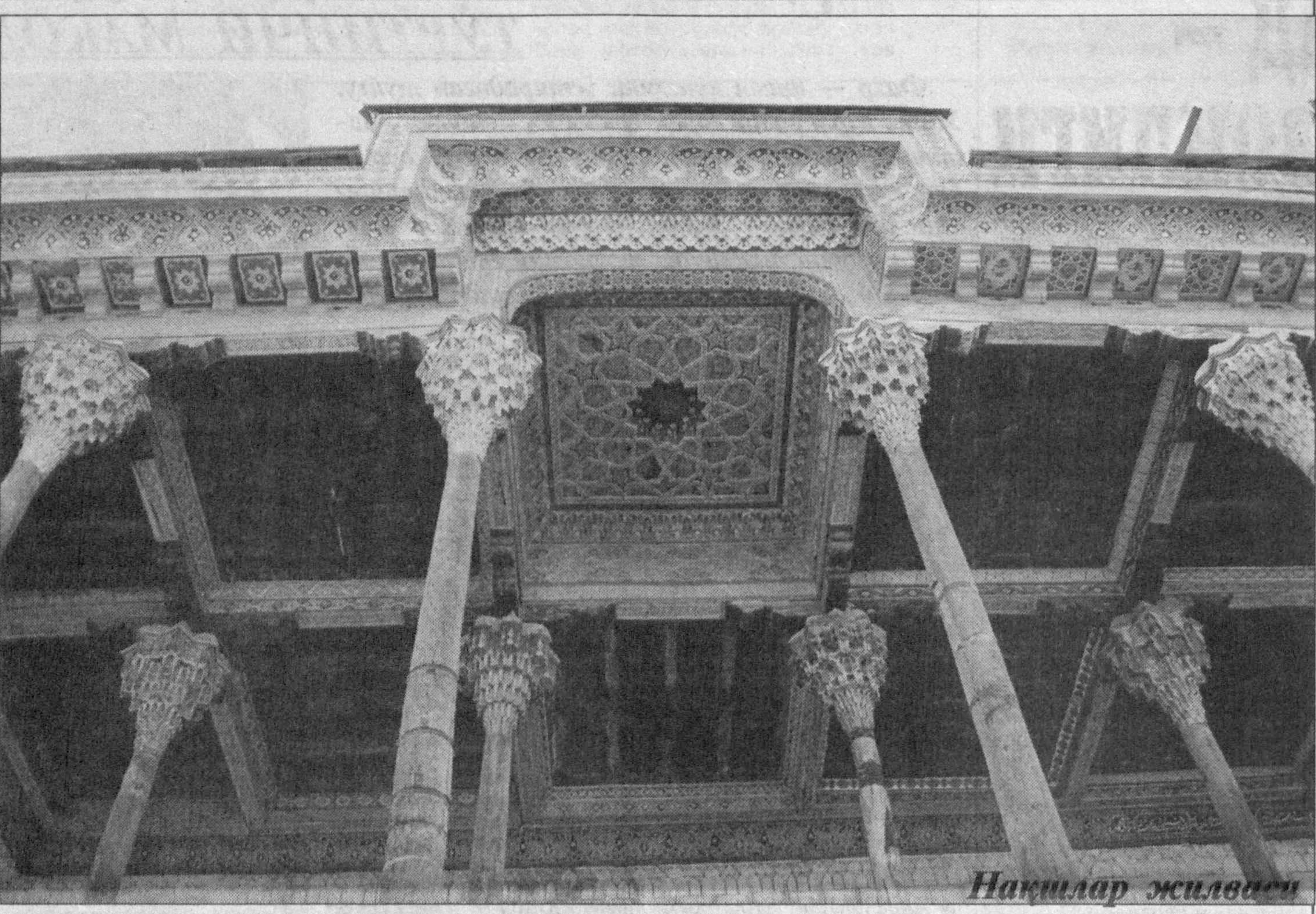

Нақшлар жилваси

Saboq

ХАТО ОРТИДАГИ ОВОРАГАРЧИЛИК

(Давоми. Боши биринчи бетда.)

Қумқўрғон туман ДСИнинг бўлим бошлиқлари Панжи Пардаев ва Ўктам Саимовга нисбатан Меҳнат кодексининг 181-моддаси 1-қисми билан ўртача ойлик иш ҳақининг 30 фоизи миқдорида жарима жазоси қўлланилди. Адолат қарор топди. Лекин масаланинг иккинчи бир томони бор. Яъни ҳақиқатни тиклаш учун тадбиркорнинг овораю-сарсон бўлгани, қолаверса, асаббузарликлар, корхона фаолиятининг мажбуран тўхтаб қолгани эвазига қанча моддий зарар кўрганини ҳисоблашнинг имкони бормикан? Афсуски, кейинги пайтларда соликчилар томонидан содир этилаётган қонунбузарликлар тез-тез қулоққа чалинадиган бўлиб қолди. Бунга қуйидаги мисолни ҳам келтириш мумкин.

Термиз шаҳар ДСИ ходимлари бир кунлик текширув ўтказиш ҳуқуқи билан ўтган йилнинг 22 август куни "Ал-Амин" хусусий фирмасига бориши лозим эди. Лекин номаълум сабабларга кўра ўша куни текшириш ўтказилмайди. Текшириш эртаси куни ўтказилган бўлса-да, барча расмий ҳужжатлар 22 август кунидаги сана билан қайд қилинади. Бундан ташқари, текширув натижалари баён этилган далолатномалардан бир нусхаси дўкон мудирига қолдиришни назоратчилар "унутиб" қўйишади. Шунингдек, барча ҳужжатларда ой, санага жой қолдирилади. Ваҳоланки, Давлат Солиқ Қўмитасининг 08-сонли буйруғи талабига кўра, ўтказилган текшириш бўйича тузилган далолатнома текшириш тугагандан сўнг дарҳол бошлиққа олиб кирилиб, муносабат белгиси қўйилгунича 24 соат ичида навбатчи қисмда рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлса-да, ўтказилган текшириш далолатномаси бу ерда 23 август куни билан қайд қилинган. Аслида текшириш 22 август куни фақат бир кунга ўтказилиши лозим эди. Термиз шаҳар ДСИ ана шу ҳужжатлар асосида "Ал-Амин" хусусий фирмасига ноқонуний равишда 453 минг молиявий жарима қўллаб унинг 85 минг сўмини ундириб олишга ҳам улгуради. Яна бир ачинарли томони шундаки, Термиз шаҳар ДСИ маъмуриятининг "Ал-Амин" хусусий фирмасига «СТИР» рақами беришда йўл қўйган хатоликлари оқибатида фирманинг солиқ тўловлари учун ўтказган маблағлари унга ҳеч бир алоқаси йўқ "Техсервистаъминот" масъулияти чекланган жамият ҳисобига бориб тушаверган. Бунинг натижасида эса "Ал-Амин" хусусий фирмаси гўё солиқ тўловларини кечиктирган дея ҳисобланиб, солиқ идораси фирманинг банкдаги ҳисоб рақамидан маблағни тўғридан-тўғри олиб қўяверган. СТИР рақамининг нотўғри берилгани сабабли "Ал-Амин" хусусий фирмаси 317 минг 187 сўмлик солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар тўлашга мажбур этилган. Аслида бу ноқонуний тўловларни бош айбдори шаҳар ДСИ маъмурияти бўлиб, фирмага керакли рақам — кодни беришда хатоликка йўл қўйган.

Хусусий фирма билан шаҳар ДСИ ўртасида ўтган йили бошланган тортишув шу йилнинг май ойида бўлиб ўтган хўжалик судининг ҳал қилув қарорига бориб тақалди. Суднинг ҳал қилув қарори билан тортишув фирма дўкондори Г.Ҳайитов фойдасига ҳал бўлди. Суднинг ҳал қилув қарори билан унга қўлланилган барча жарималар бекор қилиниб, Термиз шаҳар ДСИ ҳисобидан 175 минг 561 сўмлик маблағ "Ал-Амин" хусусий фирма фойдасига ундирилди.

Термиз шаҳар ДСИ катта инспекторлари Ф.Маматқулов, З.Ҳимматовлардан тенг баробарида 5.025 сўмдан шаҳар ДСИ фойдасига жарима ундириладиган бўлди.

Албатта, бу билан барча солиқчилар ана шундай хатоликларга йўл қўйяпти, деган фикрдан йироқмиз. Лекин уларнинг орасида ҳали ўз ишини пухта билмаган ёки "сен мендан зўрми" дея ўзаро ички кураш олиб боришадиган назоратчилар ҳам, минг афсуски учраб туради. Улар йўл қўйган хатоликлар оқибатида эса тадбиркорлар ва ишбилармонлар овора бўлаяпди. Шу маънода баён этилганлар кимгадир сабоқ вазифасини ўтаса, ажаб эмас.

Отабек НОРБОЕВ,
ҳуқуқшунос
Собир ЁДИКОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Ҳаёт жуда қизиқ-да. Баъзан суҳбатдошинг ҳали уни, ҳали буни ёмонлаб қолади ёки айрим идора раҳбарининг бюрократлиги, боқибеғамлиги, бировлар ташвишига бепарволигидан нолийди. Бундай пайтда ўйланиб қоласан: уни ёмон деди, буни ерга урди, шу ўзи қандай одам экан, ҳаммасига ўзи айбдор эмасмикан?!

АЙБСИЗ АЙБДОР

Бунга бир мисол: "Жумабек Эржонов" фермер хўжалиги Оқ олтин тумани машина-трактор парки давлат акциядорлик жамияти билан 177 гектар майдонга 1.262 минг сўмлик техника хизмати кўрсатиш тўғрисида 2001 йил 15 ноябрда шартнома тузади. Яна фермернинг ер майдони жуда катта экан-да, деган хаёлга борманг. Бу ерни икки қайта юмшатиш ва яна қисман бороналаш қўшилиб шунча гектар ҳосил бўлган. Нақд арифметик жумбоқнинг ўзи. Бироқ келгуси йил кўклами ҳам келди-ю, техника хизматининг тайини бўлмади.

Фермер жамият ҳисобига жами хизматнинг ярим пулини ўтказиб қўйди. Яъни 605669 сўм. Лекин 16 гектар ер ҳайдалиб, 244.702 сўмлик иш бажарилди, холос. Фермер жамият раиси ҳузурига роса қатнади, бир неча марта оғзаки ва ёзма илтимослар билан мурожаат қилди. Аммо у қатнаган йўлларининг чанги чиқса чиқдики, техника келиб, ернинг чангини чиқармади. Охири фермер яккаланиб, етимдек бўлиб қолаётганини сезди, шекилли, ўзига берилган ернинг ярмидан кўпроғини, яъни 39,9 гектар экин майдонини "Сардоба" ширкат хўжалигига қайтариб топширишга мажбур бўлди. Баҳор ўтиб вақт кетмасин деди-да.

Фермер 2001 йил 10 декабрда 165 тонна, яъни 14058 минг сўмлик хомашё етказиб бериш бўйича контрактация шартномаси тузиб қўйганди. Шартномага кўра, 2002 йил пахта ҳосили учун жамият аввалдан, яъни кўкламгача ҳосил пулининг 50 фоизини бўнак сифатида фермер ҳисобига ўтказиб қўйиши керак эди. Гапни майдалаб санаб ўтирмайликда, давлат томонидан транш орқали ажратилган 990 минг сўмнинг 270 минг сўми фермерга ўтишини айтсак, кифоя қилар. Яна 781250 сўм нега берилмай қолганига ҳеч бир асос, ҳатто важ ҳам йўқ. Умуман, транш орқали фермерларга келган бўнак маблағининг анча қисмини "Пахтабанк"нинг туман бўлими ортга нега қайтариб юборгани сабабини ҳеч ким билмайди.

Булар ҳам кам экан. "Пахтабанк"нинг Сардоба бўлими фермернинг пулларини ўз вақтида ва тўлиқ бермай, роса сарсон қилди.

Энди буёғи нима бўлди, дерсиз. Иқтисоди таъминланмаган, техника хизмати кўрсатилмаган фермер лалми пахта етиштирмайди-ку. Бор-йўғи 3772441 сўмлик пахта сотилди. Ҳолбуки, 33 гектар майдонга сарфланган харажат 8293291 сўмни ташкил этди. Демак, қолганига фермер қарздор бўлиб қолди. Буни фермер кўрган зарар миқдори 4520840 сўм бўлди, деб тушуниш керак. Пахта майдонининг уч гектари ҳосили машинада терилди. Машина теримида 217184 сўмлик иш бажарилган.

Ҳа, айтгандай, фермер ҳисобига яна маблағ келиб тушган. Бироқ бу пул... Гап шундаки, фермер плёнка остига чигит экмаган, пахта тозалаш жамияти эса 99 минг сўмни плёнка остига экилган чигит учун деб, фермер ҳисобига ўтказиб қўйди. Транш орқали тушган пулни бошқа ишга ишлатиб бўлмайди. Шу боис, плёнка остида ўсмаган ғўзанинг пули фермер елкасига дебитор қарз бўлиб миниб қолди. Буни жамият атай қилган, деб баҳолаш ҳам мумкин.

Vo, ajab!

Фермер хўжалик раҳбари К.Жумабеков экин майдони ҳайдалмай қолгани, транш орқали бўнак пули тўла берилмагани, натижада 2002 йилги пахта ҳосили барбод бўлганлиги учун Сардоба пахта тозалаш акциядорлик жамияти, "Пахтасаноат" вилоят бирлашмаси ҳамда "Пахтабанк"нинг Сардоба бўлимини улардан ўзига етказилган моддий зарарни тўлашларини талаб этиб хўжалик судига мурожаат этди.

Албатта, бугун-эртага бу масала ўзининг адолатли ечими топади. Лекин унинг маънавий жиҳатлари борасидаги саволларга ҳалибери жавоб топилмаслиги аниқ.

Мардали МАҲМУДОВ,
ҳуқуқшунос
Абдулазиз ЯХШИЛИҚОВ,
"Инсон ва қонун"
мухбири

Huquqiy ma`rifat

ЁЛЛАНИШ

унга нисбатан қандай жиноий жавобгарлик бор?

Ёлланиш — хавфли жиноят тури ҳисобланади. Ёлланиш жиноятига қонунчиликда шундай таъриф берилган: ёлланувчи низолашаётган давлатнинг фуқароси ёки ҳарбий хизматчиси ҳисобланмаган, мазкур давлат ҳудудида доимий яшамайдиган ёки ҳеч қандай давлат томонидан қуролли кучлар таркибида расмий топшириқни бажариш ваколати берилмаган шахснинг моддий манфаатдорлик ёки бошқа бирон-бир шахсий манфаатни кўзлаб, ўзга давлат ҳудудида ёки унинг тарафини олиб қуролли тўқнашувда ёхуд ҳарбий ҳаракатларда қатнашиши ёлланиш деб аталади.

Шуни алоҳида айтиш керакки, ёлланиш жинояти БМТ Ассамблеяси ва Хавфсизлик Кенгаши томонидан таъқиқланган. Жумладан, Бош Ассамблеянинг 1976 йил 30 ноябрдаги 31/34-сонли резолюциясида ёлланувчилардан миллий озодлик ҳаракати ёки мустақиллик ҳаракатларига қарши фойдаланишни ман этиш баробарида барча мамлакат ҳукуматларини ўз ҳудудларида ёлланувчиларни тайёрлаш, маблағ билан таъминлаш ва ўқитишни жиноят деб эълон қилинган ва ўз фуқароларининг ёлланишларини таъқиқловчи қонунлар қабул қилишга чақирилган. Бундан ташқари, БМТ Халқаро хавфсизлик кенгашининг 1976 йилги 289-сонли резолюциясида ҳам давлатнинг ёлланувчиларни қабул қилиш ва БМТга аъзо бўлган мамлакатлар ҳудудида давлат тўнтаришини содир этиш учун уларга шароит яратиб бериш қаттиқ қораланади.

1949 йилги Женева битимлари 1-сонли баённомасининг 47-моддасига асосан, ёлланувчи низолашаётган мамлакатнинг фуқароси ҳам, тўқнашуви томоннинг назоратдаги ҳудудида муҳим истиқомат қилувчи шахс ҳам ҳисобланмайди. Шунингдек, қуролли кучлар таркибига ҳам кирмайди ва бирор давлат томонидан унинг қуролли кучлари сафида расмий вазифаларни бажариш учуни юборилмайди. Бошқача айтганда, ёлланувчи низолашаётган томоннинг бирортаси билан бевосита ҳуқуқий муносабатга эга эмас.

Ёлланувчи одатда хорижда қуролли тўқнашувда қатнашиш учун махсус ёлланган шахс бўлиб, у энг аввало, шахсий фойда олиш учун ёлланиш жиноятини содир этади. Ҳозирги пайтда ёлланган шахслар шахсий жиноий жавобгар, улардан фойдаланадиган давлатлар эса халқаро ҳуқуқ қоидаларига мувофиқ жавобгар бўлади.

1977 йилги "Уруш қурбонларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Женева Конвенциясига киритилган 1-сонли қўшимча баённоманинг 47-моддасида "ёлланган аскарлар" тушунчасига таъриф берилган. Унга мувофиқ қуролли тўқнашувда жанг қилиш учун ҳарбий ҳаракатлар жойида ёки чет элдан махсус ёлланган мазкур тарафнинг қуролли кучлари шахсий таркибга кирувчи, ҳарбий ҳаракатларда бевосита қатнашувчиникидан анча ортиқ ҳақ ваъда қилиниб, шахсий наф олиш истагида бўлган шахс сифатида тўқнашувчи тарафларнинг фуқароси бўлмаган; тўқнашувчи тараф назорат қилаётган ҳудудда доимий яшамайдиган; тўқнашувчи тарафнинг қуролли кучлари шахсий таркибига кирмайдиган, давлат томонидан юборилмаган, унинг қуролли кучлари таркибига кирувчи шахс саналмайдиган шахслар ёлланган аскарлар ҳисобланади.

Ёлланиш мамлакатимиз жиноят қонунчилигида ҳам жиноят деб эътироф этилади ва қуйидаги ҳолларда жиноий жавобгарлик ҳолати белгиланади.

— ёлланувчи аниқ бир қуролли тўқнашув ёки ҳарбий ҳаракатларда қатнашиши учун ёлланади;

— ёлланувчи тўқнашувчи мамлакат фуқароси ёки ҳарбий хизматчиси ҳисобланмайди, тўқнашувчи тараф назорат қилаётган ҳудудда доимий яшамайди ва қуролли кучлар таркибида расмий мажбуриятларни бажариш учун унга ҳеч бир давлат томонидан ваколат берилмаган. Фақат давлатлар ўртасидаги шартномаларга кўра бошқа давлат армиясига вақтинча хизматни ўташ учун юборилиши мумкин, лекин уларнинг ҳарбий тўқнашувларда бевосита қатнашиши мумкин эмас;

— моддий наф кўриш ёки бошқа шахсий манфаатларга эга бўлиш ёлланишнинг сабаби ҳисобланади ва жиноий жавобгарлик масаласи кўрилади.

Ушбу жиноятнинг субъектлари хорижий фуқаролар ёки низолашаётган томонлар ҳудудида доимий яшамайдиган, бирон-бир мамлакат ҳудудидаги қуролли тўқнашувлар ёки ҳарбий ҳаракатларда қатнашиш учун ёлланган шахслардир.

Ёлланиш жинояти тинчлик ва хавфсизликка қарши қаратилган бошқа жиноятлардан, жумладан, урушни тарғиб қилиш, агрессия, геноцид, терроризм, миллий, ирқий ёки диний адоват қўзғатиш каби жиноятлардан жиноятнинг объектив томонига қараб фарқланади.

Одатда, ушбу жиноятлар махсус субъектлар томонидан бажарилади. Ёлланганликнинг субъекти қайси мамлакатга ёлланган бўлса, ўша мамлакат ҳудудидаги қуролли тўқнашувлар ёки ҳарбий ҳаракатларда қатнашиш учун ёллаб олинган чет эл фуқаролари, фуқаролиги бўлмаган шахсларгина бўлиши лозим. Уруш қонун ва удумларини бузиш жиноятида эса жиноятнинг субъекти фақат ҳарбий хизматчи ёки тиббий ходим бўлиши зарур.

Хулоса ўрнида айтадиган бўлсак, турли тўқнашувлар ва можаролар бўлиб турган бир пайтда тинчлик ва хотиржамликни бузадиган, инсониятга ўрнини қоплаб бўлмайдиган даражада талофатлар етказадиган ижтимоий хавфли қилмишларнинг олдини олиш борасида бир қанча халқаро ҳамкорлик ишлари амалга оширилган. Жумладан, халқаро тинчлик ва хавфсизликка тажовуз қилиш энг хавфли қилмиш бўлиб, у халқаро ҳамжамият томонидан БМТ Низомининг асоси деб топилган. Мазкур ташкилотнинг асосий вазифаси халқаро тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш бўлиб, шу муносабат билан тинчликка қилинаётган таҳдиднинг олдини олади. (БМТ Низоми 1-моддаси)

1950 йилда Халқаро ҳуқуқ комиссияси Нюренберг трибунали тан олган ва мазкур трибунал қарорида ифодаланган халқаро ҳуқуқ тамойилларини қабул қилди. Ана шу ҳужжатда трибунал ишлаб чиққан халқаро жиноятларнинг таснифи тасдиқланган. 1954 йилда комиссия тинчлик ва инсоният хавфсизлигига қарши жиноятлар Кодекси лойиҳасини қабул қилди. Унда халқаро жиноятларнинг тинчлик ва инсоният хавфсизлигига қарши қилмишлар экани алоҳида таъкидланган. Ушбу Кодексга ҳозирги пайтда ҳам амал қилинмоқда. У халқаро жиноятларнинг олдини олиш, дунё халқларнинг тинчлиги ва хотиржамлигини таъминлашга хизмат қилмоқда.

Саломат НИЁЗОВА,
тадқиқотчи

Ajab savdolar

ФИРИБГАРГА ЭМАС, "ТЕСТ" СИНОВЛАРИГА ИШОНИНГ!

шунда орзуингиз рўёбга чиқади

Айни кунларда мамлакатимизда олий ўқув юртларига талабалар қабул қилиш жараёни қизғин паллага кирган. Биз шуни ҳисобга олган ҳолда бир фирибгарнинг қандай қилиб ота-оналарнинг ишончига кириб, уларнинг катта миқдорда пулини шилиб олгани ҳақида ҳикоя қилмоқчимиз. Зеро, бу воқеа «ўғлимга ўқишга киритиш учун таниш топишим керак», деган хомхаёлда юрган баъзи ота-оналарга сабоқ бўлса, ажаб эмас.

2001 йилнинг ёз палласи эди. Термиз шаҳрининг Ухобова кўчасидаги 2-уйда яшайдиган Тиллақиз Жумаева ҳамшаҳари А.Ибрагимова билан танишиб қолади. Биласиз, аёлларнинг гурунги узоқ бўлади. Бу икки аёл ўртасида гап гапга уланиб, А.Ибрагимова ўғли Ф.Одиловни Термиз Давлат университетининг иқтисодиёт бўлимига ҳужжат топширганини айтиб қолади. Тиллақиз опамиз бу хабарни эшитгач, бирдан гўё ҳиммати жўш уриб кетади:

- Менинг хўжайиним вилоят ҳокимлигида ўқув ишлари бўйича масъул вазифада ишлайди. Агар хоҳласангиз, ўғлингизни ўқишга киритиб қўйишим мумкин. Хўжайиним университет ректори билан ҳам яқин таниш. Қолаверса, ўзим ҳам ректорнинг оиласи билан борди-келди қилиб тураман...

Нимасини айтасиз, А.Ибрагимова анча соддадил аёл эмасми, Тиллақизнинг гапларига бир пасда лаққа ишонди-қолди.

— Э, опажон, сизни менга худонинг ўзи етказди, — деди у азбаройи қувониб, — қани эди ўғлимни шу университетга киритиб берсангиз, бир умр хизматингизни қилардим.

— Бунинг иложи йўқ эмас, бор. Фақат озгина чиқими бўлади, шундан қочмасангиз бас, - деди Т.Жумаева.

— Чиқимдан қочадиганлардан эмасмиз, — деди ўз навбатида А.Ибрагимова. — Фақат ўғлим ўқишга кирса, бўлди. Нархини айтинг, тўлайман.

— 1 миллион 600 минг сўм бўлади.

— Розиман, икки кундан сўнг дўконимга келинг, айтган пулингизни санаб оласиз.

Қисқаси, улар гўё гапни бир жойга қўйиб, хайр-хушлашганча тарқалишди.

Тиллақиз Жумаева эртаси кун А.Ибрагимованинг дўконига бориб, келишилган пулни санаб олди.

Энг қизиғи шундаки, А.Ибрагимова пулини бердим, энди ўғлим аниқ ўқишга киради, деган ўйда кўнгли тўқ эди.

Бироқ орадан бир ойча вақт ўтгач, ўғли ўқишга киролмагани маълум бўлиб қолди. Ишончи бир зумда чилпарчин бўлган А.Ибрагимова шоша-пиша Тиллақиз Жумаевани излаб топди.

- Опажон, сиз сира ташвишланманг, — дея уни қарши олди Тиллақиз Жумаева. — Ҳаммаси жойида бўлади. Тестдан йиқилган бўлса, йиқилибди-да. Бунинг бошқа йўллари бор. Ҳозир сиз менга 25 минг бериб турасиз. Эрта-индин пахтага талабаларни олиб кетишади. Мен ана шу пулга ўғлингизни «ВКК» маълумотномасини олиб, уни пахта йиғим-теримидан олиб қоламан. Ўғлингиз университетнинг сиз айтган бўлими талабаси бўлади. Гапимга ишонаверинг. Бунинг уддасидан чиқаман. Ҳозиргина ректорнинг ҳузуридан келдим... Ҳаммаси гаплашилган, кўнглингиз хотиржам бўлсин.

Биз соддадил, ишонувчан халқмиз. Боягина ичида минг бир пушаймон бўлиб турган А.Ибрагимова ҳам бир зумда фирибгарнинг ёлғон ваъдаларига қандай ишониб, яна 25 минг сўмни унга қандай санаб берганини ўзи ҳам билмай қолди...

Бу дунёда фирибгарлар ишонувчан, соддадил одамларни излаб топишади ва уларга катта-катта ваъдалар бериб, бир пасда чўнтакларини қоқиб олиш пайида юришади. Аччиқ бўлса-да, шуни тан олиш керакки, аксарият ҳолларда улар бунинг уддасидан чиқишади ҳам.

Тиллақиз Жумаева А.Ибрагимовани лақиллатиб, пулини олиш билан чекланмай, бошқа бир соддадил одамни ҳам "чув" туширди.

Гап шундаки, 2001 йилнинг июнь ойида Тиллақиз Жумаева Термиз шаҳрида яшовчи Х.Мирзаевани учратиб қолади. Гап орасида Х.Мирзаева тоғасининг ўғли Г.Раҳмоновнинг Термиз Давлат университетига ҳужжат топшираётганини айтади. Фирибгар Т.Жумаевага эса худди шу нарса керак эди. Шунинг учун у фурсатни қўлдан бермай, ўлжасини аврашга ўтади.

- Асло хавотир тортманг, ҳаммаси жойида бўлади. Менинг хўжайиним вилоят ҳокимлигида масъул вазифада ишлайди. Ректорнинг қалин ошнаси. Қолаверса, ўзимнинг ҳам танишларим жуда кўп. Жиянингиз насиб бўлса, албатта, ўқишга киради, - дея у Х.Мирзаеванинг ишончини қозонди. Ана шу фирибгарлиги эвазига ундан 2 миллион сўмни санаб олади.

Бироқ ҳар бир қаллобликнинг ҳам чек-чегараси бор. Кўп ўтмай Т.Жумаеванинг фирибгарлиги ошкор бўлади. Тест синовларидан ўтолмаган Г.Раҳмоновнинг аммаси бўлмиш Х.Мирзаева ўз қўли билан берган пулни қайтариб олиш ниятида Тиллақиз Жумаеванинг уйига кунора қатнай бошлайди. Бироқ Т.Жумаева фириб беришини қўймас, уни қуюқ ваъдалар билан алдаб, пулни қайтаришни сира хаёлига келтирмасди. Бу орада куз ўтиб, қишнинг қаҳратон кунлари бошланди. Пулни қайтариб беришни талаб қилиб келган Х.Мирзаевани фирибгар яна ўз гапларига ишонтириб, изига қайтарди:

- Опажон, жиянингиз, албатта, ўқишга киради. Феврал ойида контракт билан кирганларнинг бири пулни тўлолмагани учун университетдан ҳайдалар экан. Ўзим бу ҳақида ректор билан гаплашиб чиқдим. Шунинг ўрнига жиянингиз ўқишга киради...

Бироқ жиянини ўқишга киритиш ташвиши билан юрган Х.Мирзаеванинг орзулари орзулигича, армонлари армонлигича қолиб кетаверди. Бир кун у ўйлаб кўрса, ўз оёғи билан фирибгар тузоғига илиниб, берган пулига куйиб қоладиганга ўхшайди. Қисқаси, бу иш ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар аралашуви билан тугади.

Кейинчалик суриштирув ишлари олиб борилганда, шу нарса маълум бўлдики, Тиллақиз Жумаева Термиз шаҳрида яшовчи М.Бурҳонов, М.Муҳаммадиева, Олтинсой туманидан Р.Мамаюсупов, ангорлик У.Эшқобиловадан фирибгарлик йўли миллионлаб пулларни қўлга киритган экан. Бу қинғирликнинг оқибати судга бориб тақалди.

Албатта, фирибгар қилмишига яраша жазо олди. Бироқ баъзи бир содда, ишонувчан кишиларнинг фирибгарлар тузоғига илиниб қолаётгани кишини ўйлантиради.

Ҳолбуки, бугунги кунда мамлакатимизда олий ўқув юртларига талабаларни қабул қилиш "Тест" усули асосида амалга оширилмоқда. Бу — ана шу жараён ҳалол, адолатли ўтиши учун тўлиқ кафолат беради. Бу ҳақда баҳслашиб ўтиришнинг ўзи ортиқча эканини бугун минглаб оддий одамларнинг фарзандлари олий ўқув юртларида таҳсил олаётганини ҳам исботлайди.

Хулоса ўрнида айтадиган бўлсак, сиз кўча-куйда юрган фирибгарга эмас, "Тест" синовларига ишонинг! Шунда доғда қолмайсиз.

Бахриддин ЭШДАВЛАТОВ,
ҳуқуқшунос

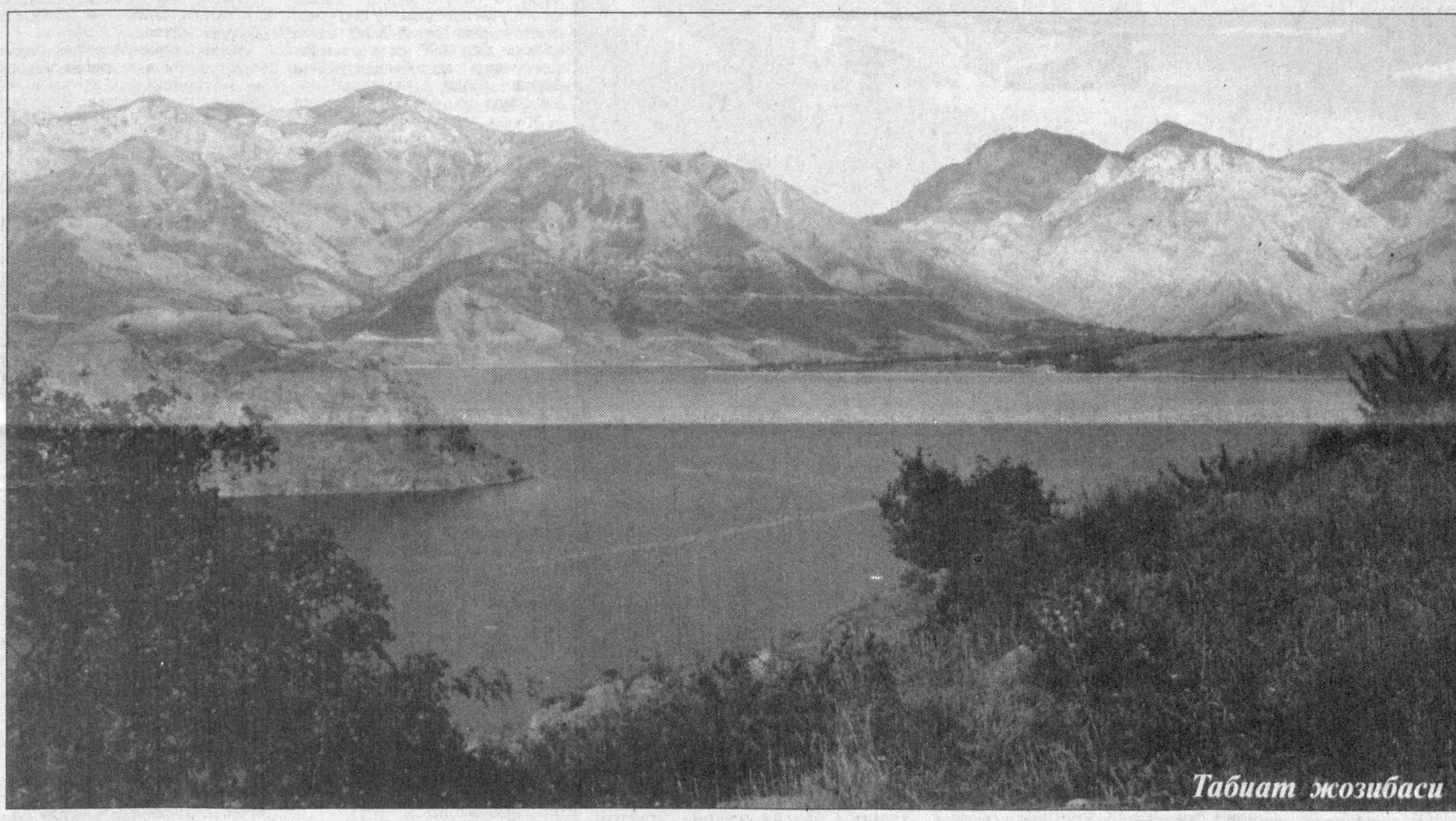

Табиат жозибаси

Jahon tajribasi

Жаҳондаги ривожланган давлатлардан бири бўлган Англия жиноят қонунларининг манбаига назар ташлайдиган бўлсак, бошқа давлатлардан фарқ қилувчи жиҳатлари кўп эканига гувоҳ бўламиз. Аксарият давлатларда жиноят қонунчилиги алоҳида-алоҳида моддаларда кўрсатилган бўлса, Англияда эса статутлар (парламент қонунчилиги) ва суд жиноят қонуни манбалари асос ҳисобланади. Жиноят ишларидаги бирор-бир ҳолат бўйича статут қўлланиб, баъзи ҳолатларда эса прецентлари орқали ҳал қилиниб келинади. Жиноят кодексининг йўқлиги Англия ҳуқуқининг асосий хусусиятларидандир.

АНГЛИЯ: ЖИНОЯТ ҚОНУНИ

Суд амалиёти умумий (ёки прецедент) ҳуқуқи деб номланиб, у бир неча аср мобайнида давом этиб келаётган тарихий манбаларга таянади. Англия жиноят қонунининг юзага келишига назар ташласак, XII асрда қироллик ва графлик судлари ишни кўриб ҳукм чиқариши натижасида секинлик билан жиноят қонуни асослари бўлган қоидалар яратилади. Қироллик судлари томонидан XII-XIII асрларда ўта оғир жиноятлар учун жавобгарлик, XIV асрга келиб эса унча оғир бўлмаган жиноят учун жавобгарлик ҳуқуқий актлари ишлаб чиқилади. Кейинроқ эса жиноят қонунчилигини ривож топтиришда юлдузли суд палатаси муҳим аҳамиятга эга бўлади.

Узоқ вақт давомида суд ишларини юритиш тартиби ва жазо тайинлаш ҳамда ишда иштирок қилувчи шахсларнинг ҳуқуқий ҳолати тўғрисида тартиблар ёки прецедентлар тўпланиб, йилда нашр қилина бошланган. У "Йиллик тўплам" деб номланиб, XIII аср охирида судлар амалиётида татбиқ қилинган. Даставвал тўплам қўлёзма тарзда, кейинроқ эса босма тарзда нашр этилган.

Тахминан XIX аср ўртасигача суд ҳисоботлари тўпламлари бир неча таниқли инглиз ҳуқуқшунослари (Крок, Плауден ва бошқалар) томонидан тўпланиб нашр қилинган. 1864 йилдан бошлаб ҳисоботлар "Law Reports" номи остида нашр қилина бошланди.

Ҳозирги вақтда эса анча таниқли ва кўзга кўринарли нашрлар, яъни Бутун Англия суд ҳисоботлари ("All England Law Reports") ҳамда жиноят апелляция ишлари бўйича ҳисоботлар ("The Criminal Appeal Reports") ҳафталик суд ҳисоботлари мунтазам равишда чоп қилиб келинмоқда.

Англияда жиноят ҳуқуқи деярли судларнинг ҳал қилишига асосланади. Соддароқ қилиб айтганда, бир жиноят иши суд томонидан кўриб чиқиб ҳал қилиниш учун шунга ўхшаш иш аввал қай тарзда ҳал қилингани ўрганиб чиқилади ва аввалги ҳисоботлар асосий манба бўлиб хизмат қилади.

Белгиланган қоида бўйича жиноят ҳуқуқи соҳасида парламент актлари аниқ бўлган жиноятлар юзасидан жавобгарлик аниқланади. Парламент актларида ишнинг моҳияти бўйича судда ишларни кўриб чиқишдаги юзага келадиган саволларга жавоб бериш ҳолатлари жуда кўп учрайди. Масалан, 1976 йилда Мортонанинг иши бўйича номусга тегиш жиноятининг янги изоҳи ишлаб чиқилган.

Бундан ташқари, Англия ва Уэльсда жиноят қонунчилигини кодификациялаштиришга бир неча бора ҳаракат қилинган, аммо барча уринишларнинг натижаси кам бўлган. Улардан бири 1833-49 йилларда юзага келган бўлиб, унга иккита қонун лойиҳаси тайёрлаб киритилган.

Шунга ўхшаш ҳаракатлар 1878, 1879 ва 1880 йилларда ҳам амалга оширилган. Натижада Англияда бир қанча жиноят қонунлари юзага келган. Уларнинг бири фақат моддий, бошқалари эса процессуал меъёрларни ўз ичига қамраб олган. Улар ўзига хос кўринишдаги кодекслар сифатида жиноят ҳуқуқининг алоҳида соҳаларини тартибга солиб келган. Масалан, шахсга қарши қаратилган жиноятлар тўғрисидаги 1861 йилдаги Қонун нафақат одам ўлдириш жиноятини, балки баданга оғир шикаст етказиш, заҳарлаш, тажовуз қилиш, бола ўғирлаш, кўпхотинлик ва ноқонуний бола тушириш (аборт) каби содир қилинган жиноятларга жавобгарликни белгилаб берган. 1968 йилда қабул қилинган ўғирлик тўғрисидаги Қонунда эса кўпроқ мулкка қарши қаратилган жиноятлар бўйича жавобгарлик белгиланган.

Англия жиноят қонунчилиги тараққиётида 1965 йилда ташкил қилинган ҳуқуқни ривожлантириш Комиссиясининг таъсири каттадир.

Ўтган асрнинг 60-йилларнинг бошида энг муҳим бўлган жиноят ҳуқуқининг махсус қисми такомиллаштирилади. 60-йилларнинг охирига келиб эса бир қанча жиноят иши юзасидан саволларга жавоб бериш масаласи ҳақида жиноят қонунининг умумий қисми бўйича ҳужжатлар нашр қилина бошланган. Уларга 1967 йилдаги жиноят ҳуқуқи тўғрисидаги Қонун, 1977 йилдаги жиноят қонуни тўғрисидаги Қонун (ушбу қонун асосан шахсларнинг биргаликда жиноят содир қилишдаги жавобгарлиги назарда тутилган), 1971 йилдаги жиноят содир қилиш билан мулкка зарар етказиш тўғрисидаги Қонун ва бошқа қонунларни киритиш мумкин.

Шунингдек жиноят ҳуқуқи бўйича жиноят-процессуал хусусиятдаги ҳужжатлар ҳам мавжуд. Улар сирасига 1973 йилдаги жиноят судлари ваколатлари тўғрисидаги, 1980 йилдаги Магистрат судлари тўғрисидаги, 1982, 1987 ва 1988 йиллардаги жиноят ва одил судлов тўғрисидаги қонунлар ва бошқа актларни айтиб ўтиш мумкин. Амалда эса ўзида моддий ва процессуал меъёрларни мужассамлаштирган алоҳида қонун мавжуд эмас.

Бундан ташқари, жиноят қонун меъёрлари бошқа ҳуқуқ соҳаларидаги меъёрларда ҳам мавжуд бўлиб, улар маълум бир жиноят бўйича жиноятчиликни белгилайди.

Расмий бўлган қонунлар Қироллик нашриётида алоҳида акт тарзида ёки парламент йиғини актларининг йиллик нашрларида чоп этилади (The Public General Acts and Church Assembley Measures).

1980 йилда давлат ҳуқуқ ўқитувчиларининг жиноят ҳуқуқи бўйича Жамияти томонидан жиноят кодексининг лойиҳаси тайёрлана бошланди. Бу борада биринчи навбатда амалдаги ҳуқуқни тартибга солиш режаси ишлаб чиқилди ва 1984 йил ноябрь ойида лойиҳа махсус комиссияга топширилди. Лойиҳа тегишли идораларда муҳокама қилиниб, ўрганиб чиқилди ва умумлаштирилиб 1989 йил 17 апрелда охирги қонун лойиҳаси эълон қилинади.

Кодекс лойиҳаси 2 бўлимга ажратилган бўлиб, биринчи бўлим "Жавобгарликнинг умумий тамойиллари" ва иккинчи қисм "Жиноятчилик" деб номланиб улар ҳам кичик қисмларга ажратилган. Иккинчи қисм "Юристидкция" деб номланиб, учта моддадан иборат, унга асосан ишларнинг тегишлилик масалалари баён этилган. Учинчи қисм "Жиноий қидирув ва жазолаш" деб номланиб, унда олти модда мавжуд. Тўртинчи қисм далилларга бағишланган. Бешинчи қисм "Жиноятнинг ички унсурлари" деб номланган. Олтинчи қисм «Айб»га бағишланган. Еттинчи қисм "Жиноятнинг иштирокчилари" деб номланган бўлиб, асосан иштирокчиларни содир қилган жинояти учун жиноятчилик доиралари белгиланган. Саккизинчи қисм руҳий касаллик ва муомалага лаёқатсизлик ҳолатида жиноят содир қилишга бағишланган. Тўққизинчи бўлимда жиноий жавобгарликдан озод қилиш ҳолатлари тасвирланган ва якуний ўнинчи қисм эса ўзига туҳмат (иғво ва фитна), ўзаро тил бириктириш ва суиқасд қилиш масалаларини ўз ичига қамраб олган. Кодекс лойиҳасининг иккинчи бўлими эса икки қисмдан иборат. Биринчиси қисмга шахсга қарши қаратилган жиноятлар, иккинчисига эса мулкий жиноятлар жамланган.

Баён этилган маълумотлардан билиш мумкинки, Англия давлати жиноят ҳуқуқининг қонунчилиги шаклланиши ўзига хос тарзда давом этиб, бир тўхтамга келиш қийинроқ кечмоқда. Бунинг энг асосий сабаби Англиядай буюк давлатнинг узоқ тарихий даврида ҳуқуқ соҳасида иш олиб бориш бўйича бир йўналишга тушиб олгани ва тарихий ўтмишдан воз кечмасдан жиноят қонунини шакллантириш борасидаги мунозаралар ва муҳокамалар давом этиб келаётганидадир.

Зокиржон БАРНОЕВ,
Маҳбуба ҲАМИДОВА

Taassuf

ҚАСАМГА ХИЁНАТ

Мамлакатимизда инсон ҳаёти, шаъни ва қадри энг олий қадрият ҳисобланади. Бош қомусимизда ўз аксини топган ушбу инсонпарварлик тамойили, айниқса, оналар ва болаларни муҳофаза қилиш соҳасида яққол кўзга ташланади. Зеро, мустақил юртимизда оналик ва болалик давлат муҳофазасига олинган. Уларнинг ҳуқуқи қонун билан кафолатланган. Шундай бўлса-да, бу борада ҳам айрим муаммолар йўқ эмас. Уларнинг сабаблари таҳлил этилганда турлича хулосага келиш мумкин. Қуйида баён этилган воқеа ана шундай муаммоларнинг биридир.

Гапни узоқдан бошлайдиган бўлсак, шу йилнинг 16 апрел куни Сариосиё туманидаги "Дашнобод" ширкат хўжалигида яшовчи 4 нафар боланинг онаси Гулнора Юсупова туман марказий шифохонасининг туғруқ бўлимига туғруққа тайёрланиш учун даволанишга ётади. Чунки унда камқонликнинг оғир шакли каби бир қанча касаллик аломатлари аниқланган эди. У 22 кун мобайнида шу ерда муолажа олади. 6 май куни Гулнорада туғруқ аломатлари сезилгани боис туғруқ бўлими бошлиғи Раъно Мелибоева уни туғруқ хонасига ўтказади. Эртаси куни Гулноранинг турмуш ўртоғи Абдурашид Юсуповга навбатчи шифокор Шавкат Муродов бола она қорнида қимирламаётгани сабабли жарроҳлик йўли билан олиб ташлаш лозимлигини айтади. Шундан сўнг А.Юсупов қайноғаси Х.Зокиров билан Р.Мелибоеванинг уйига бориб, болани жарроҳлик йўли билан олиб ташлашга ёрдам беришини сўрашади. Бироқ Р.Мелибоева чарчагани сабабли ҳозир шифохонага боролмаслигини айтиб, навбатчи шифокор Ш.Муродовга телефон орқали Гулнорани «демидрол», «аналгин» ва «дракродол» дорилари билан эмлаш ҳақида буйруқ беради. Бу эса Гулноранинг аҳволини баттар оғирлаштиради. Шундай бўлса-да, Р.Мелибоева 8 май куни Гулнорага нисбатан ҳеч қандай чора-тадбир кўрмайди. 9 май куни эрталаб навбатчи шифокор Ш.Муродов она қорнидаги ҳомиланинг ўлганига 3-4 кун бўлгани боис Г.Юсуповани жарроҳлик столига ётқизиш лозимлигини айтади. Бироқ бош шифокор Р.Мелибоева бунга рози бўлмайди ва шу куни соат ўн саккизлар атрофида Г.Юсуповани мажбурий равишда туғдиришга киришади. Бунинг натижасида бачадон ёрилиб кетиб, аёл кўп миқдорда қон йўқотади. Касалхонада қон захираси йўқлиги, ўз вақтида қон қуйилмагани боис беморда клиник ўлим рўй беради. Клиник ўлимдан сўнг Р.Мелибоева ўзи йўл қўйган хатоликни яшириш мақсадида Г.Юсуповани операция қилади. Бу иш шу қадар палапартишлик билан амалга оширилади. Ваҳоланки, беморда туғруқ аломати сезилган куни жарроҳлик амалиёти ўтказилганда, она ҳам, бола ҳам соғ қолиши аниқ эди. Албатта, ушбу нохуш ҳолат мутасаддилар томонидан ўрганиб чиқилди ва унга тегишли баҳо берилди. Хусусан, ушбу ҳолат Соғлиқни сақлаш вазирлигининг оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бош бошқармаси бошлиғи Нурия Тўраева томонидан таҳлил этилган. Таҳлил маълумотномасида жумладан шундай дейилган: "Гулнора Юсупова 16 апрел куни Сариосиё тумани марказий шифохонасининг туғруққа тайёрлаш бўлимига ётқизилган. Бу бўлимда Гулнора 22 кун даволанган. 9 май куни эрталаб соат олти яримда унда туғруқ аломати бошланган. Тўлғоқ жараёни суст бўлгани сабабли аёлга тўлғоқни кучайтирувчи "окситоцин" воситаси берилган. Натижада кечки соат бешдан эллик минут ўтганда туғруқ содир бўлган. Ҳомила йўлдоши тушиши билан аёлдан қон кета бошласа-да, шифокор Р.Мелибоева зудлик билан оператив йўли билан қон кетишни тўхтатиш ва беморни тезда операция хонасига ўтказиш ўрнига оддий консерватив усулларни қўллаб, даволаш вақтини ўтказиб юборган. Шундан сўнг геморрагик шок ҳолатида Г.Юсупова жарроҳлик столига ётқизилган. Жарроҳлик амалиёти соат 18.20 да бошланиб, икки соат давом этган. Беморга қилинган муолажаларнинг ҳаммаси ўз вақтидан кеч бўлган. Ўлим 14 май куни соат 18 55 да кўп миқдорда қон кетиш ва унинг ўз вақтида ўрни тўлдирилмагани натижасида келиб чиққан полиорган етишмовчилиги туфайли содир бўлган.

Туғруққа тайёрлаш бўлимининг бошлиғи Р.Мелибоева томонидан қуйидаги жиддий хато-камчиликларга йўл қўйилган:

1. Г.Юсупова 5-ҳомиладорлик даврида, 5-туғруқ, камқонликнинг оғир даражаси билан стационарга туғруқдан 22 кун олдин ётқизилган бўлса-да, Р.Мелибоева томонидан уни туғруққа тайёрлаш чоралари кўрилмаган. Хусусан, унинг юқори хавфли гуруҳга кириши инобатга олинмаган.

(Давоми тўртинчи бетда.)

ҚАСАМГА ХИЁНАТ

(Давоми. Боши учинчи бетда.)

2. 16 апрелдан бошлаб бир ҳафта давомида Г. Юсупова клиник ва биохимик таҳлилдан ўтказилмаган, ЭКГ қилинмаган, шифокорлар консилиуми ташкил этилмаган, тўлғоқ тайёрлаш ва туғруқ жараёнини олиб бориш режаси тузилмаган.

3. Г.Юсуповага стационарда ётган 22 кун мобайнида бир марта ҳам қон, қон препаратлари ёки оқсил моддалари қуйилмаган.

4. Г.Юсупова кўп туққан она ҳисобланади ва унда камқонликнинг оғир даражаси бўлгани сабабли ундан ҳомиладорлик, туғруқ ва туғруқдан сўнги даврда қон кетиши каби кўплаб бошқа асоратлар кутилади. Шу боис унга туғруқ аломатлари бошланмасдан олдин қон ёки қон препаратлари ҳамда оқсил моддалари қуйилиши зарур эди. Бироқ амалда бу иш бажарилмаган ва қон қуйиш пункти ёки бош шифокорга бу ҳақда хабар берилмаган.

5. Г.Юсуповада кўп асоратлар кутилишига қарамасдан туғруқдан олдин бу асоратларнинг олди олинмаган, бир ҳафта давомида туғруққа интенсив равишда тайёрланиб, консилиум ўтказилмаган. Шунингдек, режали кесиш операцияси орқали туғдирилмаган".

Таъкидлаш жоизки, ушбу таҳлил Г.Юсупованинг амбулатор ва ҳомиладорлик варақаси, туғруқ тарихи нусхаси ҳамда ҳомиладорлик ва туғруқ жараёнини кузатиб борган тиббиёт ходимларининг кўрсатмасига асосан ўтказилган. Шунингдек, Сурхондарё вилояти соғлиқни сақлаш бошқармасининг бу ҳодиса таҳлилига бағишланган йиғилишида муҳокама этилган. Шу ўринда "Хўш, шифокорлар айби билан Г.Юсупова ҳаётдан бевақт кўз юмибди, уларга қандай жазо чоралари кўрилибди?" деган савол туғилиши шубҳасиз. Бунга жавобан шуни айтиш лозимки, Сурхондарё вилояти оналар ўлимига қарши кураш қўмитасининг қарори асосида вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Н.Абдуллаевнинг шу йил 13 июн кунидаги 168-Т-сонли буйруғи билан Сариосиё тумани марказий касалхонаси туғруқ бўлими мудири Р.Мелибоева лавозимидан озод этилиб, ҳудуд бўйича акушер-гинекологликка тайинланган. Бундан ташқари, навбатчи акушер-гинеколог Ш.Муродов ҳам ўз вазифасидан озод этилиб, ҳудуд акушер-гинекологлигига ўтказилган.

Бироқ бу марҳуманинг турмуш ўртоғи А.Юсуповни эса қаноатлантирмаганди. Унинг таҳририятга ёзган шикоят хатида ёзилишича, ўлим 14 май куни содир бўлганига қарамай, унга тегишли экспертиза йиғилиши 32 кундан кейин ўтказилган. Бу вақтда эса асосий ашёвий далил махсус идишда сақланмагани боис ўз табиий хусусиятларини йўқотган. Ҳолбуки, у суд қарори чиққунга қадар сақланиши лозим эди. Энг муҳими эса, соғлиқни сақлаш вазирлигининг Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бош бошқармаси бошлиғи Н.Тўраева томонидан ўтказилган таҳлил натижалари Сариосиё туман прокуратурасига ҳуқуқий баҳо бериш учун тақдим этилган эди. Лекин бу ҳам ҳали амалга оширилгани йўқ. Бу эса А.Юсуповда ҳақли эътирозларни уйғотмоқда.

— Гиппократ қасамига хиёнат қилган Р.Мелибоева масъулиятсизлиги туфайли турмуш ўртоғимнинг ҳаётига зомин бўлгани етмагандай, клиник ўлим рўй берган сўнг менга беморга зарур, деб 68 минг сўмлик қон ва катта миқдорда турли хил дориларни сотириб олдирди. Афсуски, улар турмуш ўртоғимни даволашга эмас, балки Р.Мелибоеванинг хатосини хаспўшлашга хизмат қилди. Наҳотки, унинг бу қилмиши қонун назаридан четда қолса? — дейди Абдурашид Юсупов қуйинганча.

Taassuf

Унинг дардини шарҳлашдан тийилган ҳолда қуйидаги мулоҳазани баён этишни лозим топдик: шифокорлик дунёдаги энг савобли касблардан биридир. У меҳр-муҳаббат, раҳм-шафқат, инсонийлик ва эзгулик тимсоли ҳисобланади. Шу боис шифокорлик касби бутун дунёда халқлар орасида алоҳида эъзозга эга. Чунки одамлар ўз ҳаётини айнан шифокорларга ишониб топширади. Шу маънода мақолада баён этилган воқеа кишини кўплаб мушоҳадага чорлайди. Албатта, айбдорларга тегишли чора кўриш мутасаддилар ихтиёрига ҳавола. Бизни эса масаланинг маънавий жиҳати кўпроқ ўйлантиради: бу ҳол нега рўй берди? Шифокор нега муқаддас қасамини унутди? Нега тўрт нафар норасида етим бўлиб қолди? Умуман, инсон қадри деганда нимани тушунамиз? Ўртамиздаги инсоний меҳр-оқибат қани?

Компрон МИРЗО

Bir jinoyat tarixi

ВЕРСАЧИНИНГ СЎНГГИ КИЙИМИ

ёки модалар қиролини ким ўлдиргани хусусида янги тахминлар

Дунёнинг энг машҳур модельерларидан бири саналган Жанни Версаче Майамида фожеали тарзда дунёдан ўтганига ҳам беш йилдан зиёд вақт бўлди. Шуни айтиш керакки, мазкур қотилликка ким қўл урганини аниқлаш, айбдорни топиш полицияга ортиқча қийинчилик туғдиргани йўқ. Нега деганда, қотил ўша мудҳиш воқеа содир бўлган палладаёқ аниқ эди. У руҳий жиҳатдан носоғлом, яна денг, тилга олиб бўлмайдиган бир дардга мубтало бўлган кимса эди. Бунинг устига қотил Версаче ўлимимдан сўнг орадан бир ҳафта ўтиб, полиция қўйган тузоққа илинади. Лекин у ўз жонига қасд қилиб, кейинги жазодан қутулиб қолади.

Шу билан Версаче ўлимига дахлдор иш ёпилади. Бироқ жамоатчилик орасида, тўғрироғи, Жанни Версачени яқиндан билганлар унинг ўлими тўғрисида бошқа фикрларни билдирмоқда. Биз бугун ана шундай фикрлар ҳақида ҳикоя қиламиз.

- Кейинги ўн йил давомида мен Версаче билан яқиндан таниш эдим, — деб ҳикоя қилади хорижлик журналистлардан бири. — Ундан бир неча марта интервью олганман, турли хил вазиятларда, яъни матбуот конференцияси, дастурхон устида ва яқин дўстлари даврасида учрашиб турардим. Версаченинг ўлимидан сўнг Римда, граф Жузеппе Пиеронининг уйидаги меҳмондорчиликда таникли адвокат Русони мазкур қотиллик ҳақида фикр юритар экан, ғалати тахминни айтиб қолди. Унинг фикрига қараганда, Версаче қандайдир руҳий дардга чалинган носоғлом кимса томонидан эмас, балки ёлланган қотил томонидан отиб ўлдирилган. Аниқроқ айтганда, Версаче ўз вақтида ҳисоб-китоб қилмагани учун мафия томонидан ўлдирилган.

Албатта, бу бир тахмин, деб ёзади хорижлик журналист, лекин бу мени журналист сифатида мазкур қотиллик юзасидан мустақил суриштирув олиб боришга ундади.

Келинг, 1997 йилнинг июлида қандай вазият ҳукм сурганини ёдга олиб кўрайлик.

1997 йил 15 июлда Жанни Версаче, одатдагидек, эрта соат 7.00 да уйқудан уйғонади. Сўнг у шу яқин атрофда жойлашган "Ньюс-кафе"га газета-журнал харид қилиш учун йўл олади. У бир қучоқ газета-журнал сотиб олиб, изига қайтади. Соат 9.05 да унга нисбатан суиқасд содир бўлади. Жанни Версаче йўлда, "Тез ёрдам" машинасида жон беради. Қотил эса — эгнида кулранг майка, пойчаси калта қора шим, бошида бейсбол кепкасини кийиб олган ёшгина йигит эди. Бу маълумотлар Жанни Версаче вилласи яқинида ўрнатилган телемонитор ёрдамида олинган.

"Ньюс-кафе" қаҳвахонаси хизматчиси Тони Пуш Версачени сўнгги марта кўрган киши сифатида полиция саволларига қуйидагича жавоб беради:

— Версаче қаҳвахонага ёлғиз ўзи келгандими?

— Ҳа, ҳар доимгидек, ёлғиз ўзи келганди. У одатда, қўриқчиларсиз ёлғиз ўзи юрарди. Ўша кун у Италия газеталарини эмас, балки Америкада чоп этилаётган газеталарни харид қилганди. Ўшанда соат тахминан 8.30 эди.

— У машинада келгандими?

— Йўқ, пиёда

— Нима буюрди: қаҳвами ёки оранжад?

— Ҳеч нима буюргани йўқ

— Сиз ўша кун бирон-бир ғайритабиий нарсани пайқадингизми?

— Фақат у ҳар доимги одатига хилоф тарзда қаҳва ичмади.

— Ўша куни эрталаб сиз у билан суҳбатлашдингизми?

— Йўқ. Мен ундан газеталарнинг ҳақини олган кассир билан гаплашдим.

— Маҳаллий аҳолининг Версачега муносабати қандай эди?

— Унинг ҳурмати баланд эди. Ҳамма уни кварталдаги энг баобрў одам деб биларди.

Полиция мазкур қотиликка қўл урган кимсани жуда тез аниқлайди. У бундан илгари тўрт марта қотиллик содир этган ва АҚШда энг хавфли жиноятчи деб тан олган Эндрю Кьюненан эди. Жанни Версаче ўлимидан сўнг Флорида ва Майами — Бич полицияси ходимлари Эндрю Кьюненаннинг суръатини минглаб нусхада кўпайтириб тарқатишди. ФҚБнинг 56 нафар яширин агентлари қотилни топишга жалб этилди. Ким қотилнинг изини топса, 10 минг АҚШ доллари миқдорида мукофот эълон қилинди. Нью-Йорк мэри эса бундан ҳам дадилроқ чиқиб қолди: у Версаченинг қотилини топган кишига 30 минг АҚШ доллари миқдорида мукофот беришини маълум қилди. Қотиликка гумон қилинаётган Эндрюни эса фақат уни бир пайтлар чўқинтирган отаси, руҳоний бир киши ҳимоя қилиб чиқди. Лекин руҳоний ҳам қотилни оқлашган бирон-бир асосни келтирмади, у фақат бир сўзни қайтаради: "У қотил эмас. Қотилни бошқа жойдан қидиринглар...".

Мазкур қотиллик рўй бергач, зудлик билан Майамига етиб келган Версаченинг қариндошлари терговга янги бир маълумотни етказишди.

Гап шундаки, 1989 йил номаълум жиноий гуруҳ Версаченинг Кондера-ди Ридджо қабристонида дафн этилган онасининг тобутини ўғирлаб кетиб, бунинг эвазига Версаче, унинг акаси Саито ва синглиси Донателлодан катта миқдорда пул талаб қилиш ниятида бўлади. Лекин бу қабиҳ ишдан полиция хабар топгач, жиноий гуруҳ ниятига етолмай қолган.

Шундан сўнг яна бир жиноий гуруҳ Жанн Версаченинг жияни Элсонор Македани ўғирлаб кетиш пайига тушади. Бироқ бу гал ҳам улар ҳеч вақога эришолмай доғда қолади.

Полиция эса, бу маълумотларга деярли эътибор бермайди.

1997 йил 18 июл, жума куни марҳумнинг синглиси ва акаси Версаченинг жасади солинган тобутни ими-жимида Италияга олиб келишади. Бундан журналист ва репортёрлар бехабар қолишади. 18 июл куни кеч соат 18.00 да эса энг яқинлари иштирокида Жанни Версачени дафн этишади.

Бироқ Майамида мазкур қотиликка дахлдор воқеалар шиддат билан ривожланиб борарди. Бир-биридан қизиқ маълумотлар пайдо бўларди. Версаче вилласидан тўрт километр чамаси узоқда яшайдиган Девид Тодини исм-шарифли кимса ўша қотиллик юз берган куни ўзлари яшайдиган ҳудудда ғалати бир кишини учратганини айтади.

— Мени ҳайратга солган томони шундаки, — дейди у, — ўша кун ҳаво булутли бўлишига қарамай ҳалиги нотаниш кимса бошини рўмол билан ўраб олганди. Бу рўмолни қизлар, одатда, қуёшдан сақланиш учун ўрашади. У эса... Унга кўзим тушиб, афтидан, бу йигит ўзини ҳеч ким таниб қолмаслигини истайди, шекилли, деган ўйга бордим. Бу нотаниш кимса полиция суратини тарқатган ўша кепка кийган йигитга жуда ўхшарди...

Қисқаси, ўша пайтда Версаче ўлимига боғлиқ барча тафсилотлар охир-оқибат Эндрю Кьюненанга бориб тақаларди. Орадан кўп ўтмай эса қотил деб гумон қилинган Эндрю Кьюненан ҳам полиция қўлига тушади. Бироқ у жонига қасд қилишга улгуради. Шу билан Жанни Версаче ўлимига дахлдор ишларга якун ясалади, ҳужжатлар эса архивга топширилади.

Тўғри, бир қарашда, ҳаммаси ҳал бўлган, қотил ҳам жазосини олгандек кўринади.

Бироқ мазкур қотиллик билан боғлиқ кўпгина саволлар жавобсиз қолган эди. Энг аввало шуни айтиш керакки, Жанни Версаченинг Италия уюшган жиноий гуруҳи — мафия билан муносабатига ойдинлик киритилмаган.

Шу ўринда табиий савол туғилади: Хўш, аслида Жанни Версаченинг Италия уюшган жиноий гуруҳи билан муносабати қандай эди?

Шуни айтиш керакки, кейинги йилларда икки ўртада жуда совуқ муносабат юзага келган эди. Албатта, бунинг ўзига хос бир қатор сабаблари бор эди. Гап шундаки, Сицилия, Рим, Неапол ва Калабрида бир қатор яширин фабрикалар фаолият кўрсатар ва уларда айнан Жанн Версаче андозалари билан турли хил кийим-кечаклар ишлаб чиқарилар эди. Табиийки, бу фабрикалар уюшган жиноий гуруҳга жуда катта даромад келтирарди. Иккинчи томондан эса, бундай яширин фабрикаларнинг фаолият кўрсатиши Жанни Версаченинг нафақат обрўйига путур етказарди, балки молиявий жиҳатдан ўта жиддий таъсир кўрсатар эди. Маълумот учун шуни айтиш жоизки, жиноий гуруҳнинг бу яширин фабрикалардан олаётган даромади Жанни Версаченикидан бир неча баробар ошиб кетган эди. Жанни Версаче табиийки, бу ҳолга эътиборсиз қарай олмайди. Бошқача айтганда, жиноий гуруҳ номини сотиб ақл бовар қилмайдиган даромад қилиши унинг тинчини бузади.

Хуллас, Жанни Версаче бу ишининг бошида шафқат нима эканини билмайдиган жиноий гуруҳ турганини билса-да, уларга қарши кураш бошлайди. Бу борада у "Сариқ машъала" деб аталадиган Италия молия полициясии билан яқиндан ҳамкорлик қиларкан, уларга хизматлари эвазига катта миқдорда мукофот ажратиб туради. Мисол учун айтадиган бўлсак, Жанни Версаче 1996 йил айнан шу мақсад учун 55 миллион АҚШ доллари миқдорида маблағ ажратади. Албатта, бу маблағ эвазига полиция ҳам астойдил хизмат қилади ва яширин равишда фаолият кўрсатаётган бир қатор фабрикалар фош этилади. Бундан ташқари бу фабрикаларда тайёрланган катта миқдордаги маҳсулотлар — костюм, рўмол, пальтолар мусодара этилади.

Ана шу тарзда икки ўртада чуқур жарлик юзага келади.

Энг ёмони, жиноий гуруҳ бундай кескин саъй-ҳаракатлар учун Жанни Версачени ҳеч қачон кечирмасди. Буни унинг ўзи ҳам яхши биларди. Бундан ташқари, орага совуқчилик тушгач, Жанни Версаче уюшган жиноий гуруҳ назоратидаги икки стадион, отчопар ва чўмилиш ҳавзаси қурилишига маблағ ажратишдан бош тортади.

Бу ҳам мафия гуруҳини қаттиқ ғазабга солади. Ана шу воқеалардан сўнг 1997 йилнинг баҳорида Жанн Версаче бир неча марта изма-из қора хабар олади. Дастлаб унинг вилласи ҳовлисига отилган қушни ташлаб кетишади. Орадан кўп ўтмай ҳовлида эса ўлган ит пайдо бўлади.

Бу жиноий гуруҳ тилида ўлими хавфи яқин қолганига ишора эди.

Эҳтимол, ўша пайтда Жанни Версаче бу шафқатсиз ишорани англаб етган, эҳтимол англаб етмагандир. Нима бўлганда ҳам, бу дунёда унинг жонига бевақт суиқасд қилишди. Юқорида баён этилган фикрлар эса бу сирли қотилликни очишга қаратилган яна бир фаразлардир.

Энг ғалатиси шундаки, бир умр ўзининг юксак диди билан дунё аҳлида янги-янги кийим-кечак андозалари тухфа этган Жанни Версаче қотиллик рўй бергач, уни туғилиб ўсган юртига елим қопга солиб келишди. Бу унинг бу дунёда кийган сўнгги "кийими" эди.

Бобомурод РАЙИМОВ
тайёрлади

УЙДАН КЎЧИРИШ

у охир-оқибат суд тартибида амалга оширилди

Ҳаётда турфа хил кайфиятдаги одамлар учрайди. Баъзан шундай одамлар бўладики, уларнинг ножўя хатти-ҳаракати оворагарчилик, бемаврид асаббузарлик, сарсон-саргардончиликка сабаб бўлади. Қуйида ана шундай воқеа хусусида ҳикоя қиламиз.

Рустам Алиев Андижон шаҳридаги "Тожик" кўча, 390-уйни 1998 йил 1 июн куни Аҳмадилло Эгамовдан 150 минг сўмга сотиб олади. Бу ҳақда гувоҳлар иштирокида тилхат олинади. Уйнинг ҳужжатларини расмийлаштиришни ҳам Рустам Алиев ўз бўйнига олди. Бироқ кейинроқ маълум бўладики, уйнинг ҳеч қандай ҳужжати йўқ экан.

Уйни сотган эгасининг розилиги ва мавжуд тилхатлар асосида Андижон шаҳар ҳокимининг 1998 йил 26 октябрдаги 738-"қ" сонли қарорига асосан эгалик ҳуқуқи қайта тикланади. Бу пайтда эса Аҳмадулло Эгамов ҳамон шу уйда яшаб турар эди. Бунга Рустам Алиев ҳам қаршилик қилмади.

- Майли, ўғлим катта бўлгунча яшаб тураверинглар, - деди у.

Орадан анча йиллар ўтди. Бироқ Аҳмадулло Эгамов уйни бўшатишни хаёлига келтирай демасди. Энг ёмони, у турли хил важ-карсонларни ўйлаб топиб, уйни бўшатишни пайсалга солаверди. Кейинроқ эса бошқа бир нағма бошлади.

- Муҳлат берсангиз, мен ўзим уйни қайтариб сотиб оламан, - деди у.

Уйнинг янги эгаси Рустам Алиев бунга ҳам рози бўлди.

- Агар қадрдон уйингиздан кўнгил узолмаётган бўлсангиз, майли, сотиб олинг, ўзингизга сотаман, - деди у.

Бироқ унинг ҳали пули тайёр эмас экан, шунинг учун у "қачон пул топсам, бераман", дея насия савдога ўтди. Рустам Алиев эса унинг олдига қатнашни канда қилмади. Бироқ бундан бирон-бир натижа чиқмади. Қайтага Аҳмадулло уйни бўшатишдан бош торта бошлади.

Ниҳоят, иш судга бориб тақалди.

- Ҳақиқатдан ҳам, бу ҳовлижойни пулга зориқиб қолиб, сотган эдим, - дейди Аҳмадулло судда. - Лекин даъвогарга эмас, унинг Қирғизистонда яшайдиган акасига сотган эдим. Уйни 700 минг сўмга баҳолаб, 4 минг АҚШ долларига алмаштириб қўйган эдик. Шу вақтда менга Рустамжон 700 минг сўм бадалидан 276 минг сўм миқдорида "заколат" берди. Қолганини эса уйнинг ҳужжатлари тўлиқ битганидан сўнг берадиган бўлди. Аммо ҳужжатни тайёрлашни ўз бўйнига олган бўлса-да, бу иш жуда чўзилиб кетди. Олти ой деганда ҳужжатлар тайёр бўлди. Бу даврда нарх ошиб кетди. Энди даъвогар берган пулга қуруқ ер ҳам келмас эди. Хуллас, унга ялиниб-ёлвориб, олти ойдан сўнг уйнинг пулини тўлиқ олдим. Лекин айтганимдай, энди бу пулга қуруқ ер ҳам ололмадик.

Эҳтимол, бу гапларда ҳам жон бордир. Лекин жавобгар низоли уйни даъвогарнинг ўзига эмас, балки унинг Қирғизистонда яшайдиган акасига 150 минг сўмга эмас, балки 4 минг АҚШ долларига алмаштириб, 700 минг сўмга сотганини билдирса-да, суднинг талабига кўра, ушбу важларни тасдиқловчи ёзма далилларни судга тақдим қила олмади. Шу сабабли суд бу важларни асоссиз деб топди.

Мазкур ҳолатни фуқаролик

Insof va qonun

ишлари бўйича Андижон туманлараро судининг судьяси Муроджон Орипов шундай шарҳлайди:

- Бу ҳолатда тарафлар ўртасидаги ўзаро келишувга кўра низоли уйнинг юридик ҳужжатлари мавжуд бўлмагани ва қолаверса, ўзаро олди-сотди битими тузилгани учун Андижон шаҳар ҳокимининг қарорига асосан тўғридан-тўғри даъвогарнинг эгалик ҳуқуқи тикланган. Шу асосда у бу уйга нисбатан Фуқаролик Кодексининг 182-моддасида белгиланганидек, мулк ҳуқуқини қўлга киритган.

Шунингдек, Фуқаролик Кодексининг 164-моддасида "Мулк ҳуқуқи шахснинг ўзига қарашли мол-мулкка ўз хоҳиши билан ва ўз манфаатларини кўзлаб эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш, шунингдек, ўзининг мулк ҳуқуқини ким томонидан бўлмасин, ҳар қандай бузишни бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқидан иборатдир. Мулк ҳуқуқи муддатсиздир", деб белгилаб қўйилган.

Мазкур Кодекснинг 228-моддасида эса "Мулкдор ўз мулкини бошқа шахснинг қонунсиз эгалигидан талаб қилиб олишга ҳақли", деб, қайд этилган. Демак, қонуннинг ушбу талабларига кўра жавобгар Аҳмадулло Эгамов низоли турган уйни асоссиз равишда эгаллаб бўшатмай келган.

Ушбу ҳолатнинг якуни шундай бўлди. Суд даъвогарнинг даъвосини асосли деб ҳисоблаб, қаноатлантиришни ва "Уй-жой" кодексининг 70-моддасининг "Кўчириш суд тартибида амалга оширилади" деган талабидан келиб чиқиб, жавобгарларни барча оила аъзолари билан бошқа турар-жой берилмагани ҳолда мажбурий тартибда кўчиришни лозим топди.

Хулоса: ҳаётнинг ҳар бир жабҳасида, турмушнинг ҳар қадамида ҳам қонун устувор экан, қонун асосида яшашга ўрганайлик. Шунда кўнгил хотиржамлигига эришамиз.

Илҳомжон ЭГАМНАЗАРОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

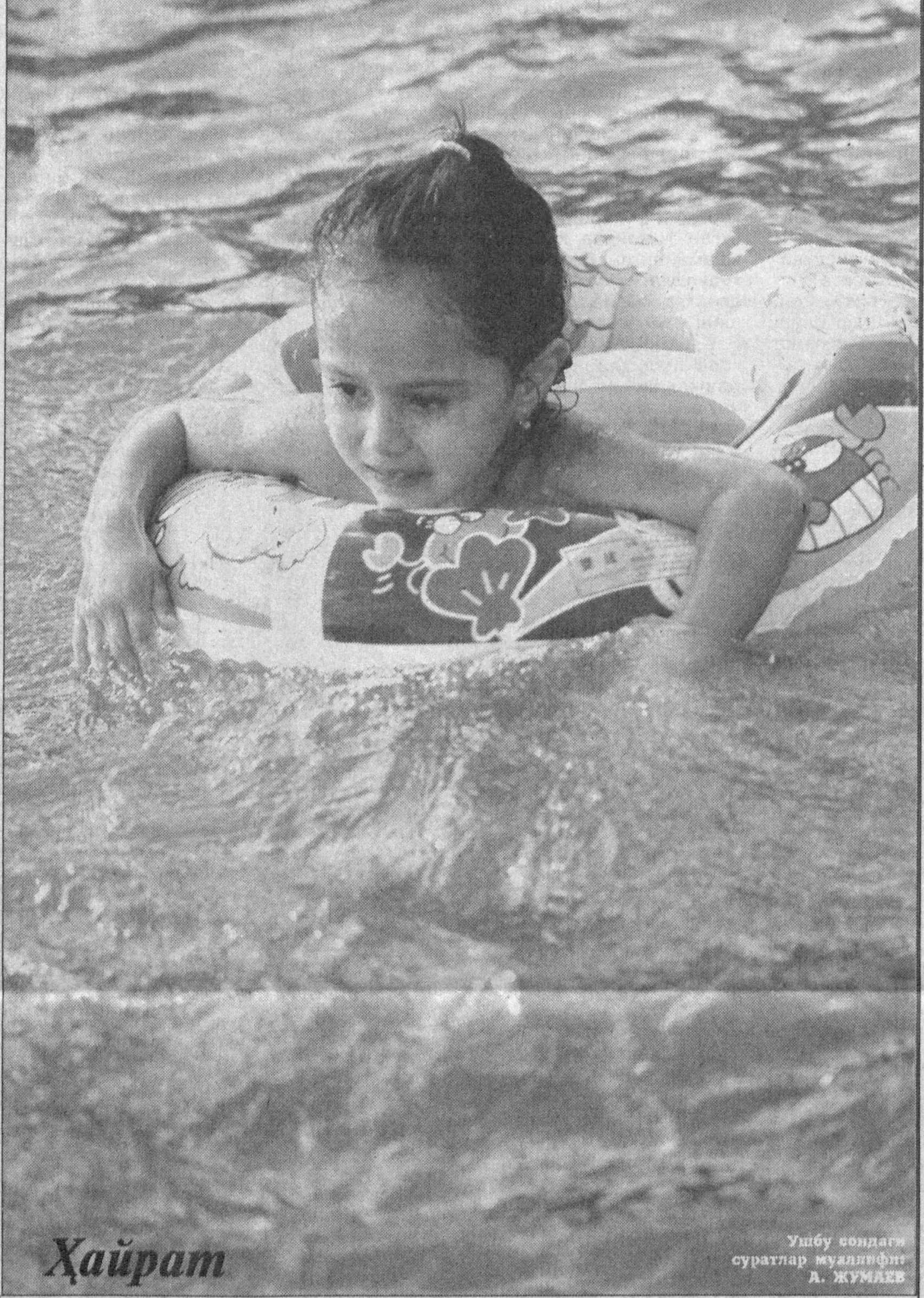

Ҳайрат

Ушбу сондаги суратлар муаллифи А. ЖУМАЕВ

Jinoyat va jazo

Ростини айтиш керакки, Ҳасан ва Ҳалиманинг биргаликда кечган йигирма йиллик оилавий турмушлари тинч ва осуда кечди. Шу йиллар ичида Лайло, Лобар, Шарофат, Шарофиддин, Севара, Рустам исмли фарзандлари дунёга келди. Ҳалима бозорга чиқиб, савдо-сотиқ билан шуғулланди. Ҳасан эса бирор-бир тайинли ишнинг эвини қилолмагач, шахсий автомашинасида киракашлик қила бошлади. Шу орада яқин қўшниси бўлмиш Комилжоннинг катта ўғли Илҳомни уй ишларига ёрдамлашиш мақсадида ўзларига сўраб олишди ва Илҳом ҳам шу оилада яшаб қолди.

ОИЛА ЮРАГИГА САНЧИЛГАН ТИҒ

Ўша куни Ҳасан хотини Ҳалима ва Илҳомни бозорга туширди-да, машина рулини катта кўча томонга бурди. Аммо кутилмаганда машина пақ-пуқ қилди-да, бирданига ўчди-қолди. Ҳасан машинадан тушиб, у ер-бу ерини кўрган бўлди, бироқ машина ўт олмади. У нажот истаб, теварак- атрофга аланг-жаланг қарай бошлади. Ҳайрият, ердан чиқдими, кўкдан тушдими, ёнгинасида болаликдан қадрдон дўсти Қадам пайдо бўлди. Ҳасан бирдан енгил тортиб, унга қучоқ очди. Биргалашиб, машинани шу яқин атрофдаги устахонага олиб боришди. Вақт алламаҳал бўлганида, машина тариллаб овоз берди. Икки жўра шошилганича, машинага чиқишди.

— Қадам, энди гап бундай, — деди Ҳасан тезликни ошираркан. — Ҳозир тўппа-тўғри бизникига борамиз. Тушлик қилиб, сўнг кетасан.

Таклиф Қадамга ҳам маъқул тушди. Қарангки, уйда уларни меҳмон — қўшни туманлик Мадрим кутиб турарди. Учала улфат дастурхон атрофига чўкишди. Базмароқсиз бўлармиди, Ҳасан тезда икки шиша вино олиб келди. Ичдилар, ичиш шундай рўёки, меъёридан озгина ўтдими, яна ичиш истагини туғдиради. Ҳасан ҳам шундай бўлди. Вино таъсирида миясида яна ичиш ва ичиш фикри туғила бошлади.

Фотиҳага қўл тортиб, ўринларидан турдилар. Мадрим улфатлар билан хайрлашди. Ҳасан катта иштаҳа билан Қадамни акаси Рўзимбойникига бошлади. Рўзимбой ҳам меҳмондўст, ориятли йигит эмасми, дарҳол дастурхон ёзди. Зиёфат қизиди. Суҳбат билан шишалар ҳам бўшади. Оқибатсиз ўйин яна давом этди. Бу гал "ташаббус"ни Қадам қўлга олди. Йўлда кетаётиб, Жуманазар исмли дўстининг уйига бирров бош суқиб ўтишни таклиф қилди. Ҳасанга ҳам кераги шу эди: рулни тезлик билан Қадам кўрсатган томонга бурди. Яна ич-ич... Вино... арoқ. Тун яримлаган чоғда қўзғалишди. Ҳасан дўсти Қадамни уйида қолдириб, оғзи-бурнидан бадбўй ҳид таратганча, машинани гараж дарвозаси олдида тўхтатди ва босиб-босиб сигнал бера бошлади...

... Ҳасан Илҳом солиб берган овқатдан тўкиб-сочиб бир-икки қошиқ олди. Эрининг овозини сезиб, ичкаридан Ҳалима чиқиб келди. Маст-аласт эридан ўзича ғижинди. Орқага йўналишни эп кўрмай, чўккалади.

— Яна ичибсизми? — дея журъатсизгина гап қотди у.

— Нима бўпти ичсам? — деб баланд келди эри. — Сенинг пулингга ичибманми? Машинани тузатдик, ичдик.

— Машинани куни билан тузаттирмагандирсиз, ахир, — деди Ҳалима оқ кўнгиллик билан.

— Эй, нима демоқчисан ўзи? — деб қичқирди Ҳасан. — Куни биланми, бошқами, нима ишинг бор?

— Озгина пул топинг. Ароқ ичиб, сасиб юргунча, уйингизни, бола-чақангизни ўйланг.

Ҳасан титраб кетди. Столни мушти билан қарсиллатиб урди.

— Ўчир овозингни! — деди қалтираб. — Бўлмаса, ҳозир ўчириб қўяман!

— Ўчиринг! — деди Ҳалима ҳам зардали оҳангда. — Зўр бўлсангиз, ўчиринг!

Шундай дея, энди ўрнида қўзғалганди, Ҳасан куч билан қўйлагидан тортди. Хотини ағанаб тушди. Ҳасан яшин тезлигида стол устидаги ошпичоққа ёпишди ва зарб билан Ҳалиманинг чап кўкрагига тиғ урди. Қийқириқ, хотинининг чап кўксидан отилиб чиқаётган қон Ҳасанни бирдан ўзига келтирди. Хотинини авайлаб, кўрпачага ётқизди-да, Илҳомни чақирди. Хотинига пичоқ санчиб қўйганини, "Тез ёрдам" зарурлигини айтди. Хотинининг қон сизаётган кўксига қўлини босди. Бетоқатланиб, Илҳомни қўшни уйда яшовчи врачникига югуртирди. Врач ҳам, "Тез ёрдам" ҳам етиб келди. Аммо... аммо бу пайтда Ҳалима ёруғ дунё билан видолашиб бўлган эди...

Суд-тиббиёт экспертизаси марҳума ўлимига кўкрак қафасининг чап томон бешинчи қовурғаси оралиғидан санчилган тиғнинг юрак халтасини оғир жароҳатлагани, жароҳат оқибатида кўп қон йўқотилгани ва шок ҳолати юзага келгани сабаб бўлганини тасдиқлади. Жиноят ишлари бўйича Тўрткўл туман суди қотил Ҳасан Қурбонбоевни Жиноят Кодексининг 97-моддаси 1-қисми билан айбдор деб топиб, узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилди.

Эндигина қирқ ёшдан ошган навниҳол аёл ҳаётдан кўз юмди. Энг аламлиси, у ўзининг ҳаётдаги энг яқин кишиси — суюкли эри кўтарган тиғ қурбони бўлди. Нега? Нега бундай бўлди? Ҳалиманинг гуноҳи нима эди?..

Ҳасан бу саволларга жавоб топа олмасди. Негаки, ўша қонли тиғ бир бегуноҳ аёл кўксига эмас, унинг ўз юрагига санчилган эди.

Эркабой САБУРОВ,
ҳуқуқшунос

«Инсон ва Қонун» ҳуқуқий газетаси «Ҳаёт ва Қонун» юридик журнали бирлашган таҳририяти жамоаси таҳририят ходими Жаъфар Жабборовга отаси
Жамол ЖАББОРОВни
бевақт вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор этади

Ogohlik

Ҳар бир одам боласи эс-ҳушини таниган кундан бошлаб, ўз кўнглидаги иймон-эътиқод қўрғонини, энг аввало, Яратганга бўлган ҳақиқий муҳаббат эвазига тиклайди. Бироқ чигал тирикчилик сўқмоқларида иймонни ҳамиша бус-бутун, саломат асраш ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермайди. Шу боис иймон камолоти учун унинг эгаси ҳамиша қайғуриши зарур. Зеро, Ватандек муқаддас тушунча ҳам иймонга дахлдор. Ватанни севаман, деб юз бора бонг ургандан кўра, уни имон қадар кўнгилнинг туб-тубида гавҳар каби асрамоқ лозим. Қарши шаҳрида туғилиб вояга етган Шодмон Турсуновнинг кўнглида ҳам Ватан туйғуси йўқ десак, хато бўлади. Икки йил бурун турмуш ўртоғи Назокатхоннинг даъвати билан номоз ўқий бошлаганини ҳам қоралаб бўлмайди. Усмон деган кимса "Ҳизбут-таҳрир" оқимига киришга даъват этганда, "қамалишдан қўрқаман", деб титраб-қақшагани ҳам рост. Бироқ Усмон унинг уйига яна келиб, жуда мулойимлик билан авраб, оқимга киришга даъват қилганида розилик билдириб, қасам ичиб қўйганини ўзи билмай қолди, деб айтишнинг иложи йўқ. Чунки ўтган йилнинг декабр ойида у онаси, акалари, синглисини ва ўзи билан бирга ишловчи йигитларни "Ҳизбут-таҳрир" дея аталмиш бузғунчи гуруҳнинг Қарши шаҳри бўйича "мушрифи" сифатида ўзлари сафига даъват эта бошлади. Хўш, "мушриф" нима дегани? "Ҳизбут- таҳрир"нинг Қашқадарё вилояти бўйича "масъул"и бўлган, ҳозирги кунда қидирилаётган Косон туманида яшовчи Одил Хўжаёров Қарши шаҳри ва Қарши туман минтақаси бўйича уюшган жиноий гуруҳ ташкил этган. Шундан сўнг назорат ва даъват ишларини олиб бориш учун жиноий шериги, ҳозирги вақтда жазони ўтаётган Рустам Арслоновни "масъул" этиб тайинлаган. У эса "масъул" "мусоид" ва "нақиб", "мушриф" каби "лавозим"лар таъсис этган. Уюшган жиноий гуруҳ фаолиятини мувофиқлаштириш, даъват ишларини назоратини олиб бориш мақсадида минтақа "нақиби" Усмон Юсупов Шодмон Турсуновни диний экстремистик оқимга жалб қилиб, унга Қарши шаҳри бўйича "мушриф" вазифасини "тортиқ" этади. Минтақа "мушрифи" эса охир-оқибатини ўйламай, муқаддас динимиз ғояларига ҳам шак келтириб, ён-веридаги одамларни норасмий диний оқимга даъват қилиб, мамлакатимизнинг амалдаги конституциявий тузумни ағдариб ташлаш ва халифалик давлатини қуриш мақсадида хуфёна ҳаракатларни амалга оширган. Хусусан, у ўз ҳомийларидан олган мамлакатимизнинг амалдаги конституциявий тузумига тажовуз қилишга қаратилган адабиёт ва варақаларни тарқатиб келган. У ўтган йилнинг феврал ойида 50 дона варақаларни Қарши шаҳридаги Темирйўлчилар маҳалласи кўчаларига тарқатиб чиққан.

ИЛОН АФСУНИ

Тергов ва суд жараёнида "мушриф" ўз қилмишини оқлашга уринди. Бироқ рад этиб бўлмас далиллар асосида унинг айби исботланди. Шу тариқа заҳарли илоннинг афсуни якунига етди. У энди панжара ортида ҳақиқий исломий иймон-эътиқоднинг туб мазмун-моҳияти ҳақида ўйлаб кўрса, ажаб эмас.

Ҳомид БОБОҚУЛОВ,
ҳуқуқшунос
Ғози РАҲМОН,
"Инсон ва қонун" мухбири

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодиқул ҲАМРОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ
Бўритош МУСТАФОЕВ
Пўлат САМАТОВ
Хуршид СОДИҚОВ
Эркин ҚУДРАТОВ
Сайфиддин РАҲИМОВ
Ғафур АБДУМАЖИДОВ
Холли НОРБОЙ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Саҳифаловчи-дизайнер: Акбар ШОДИЕВ

Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-559. Тиражи — 10.000. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 22.30

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50